Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ...21-һээ гарана. | № 56 (18379) | 1990 оной мартын 8, четверг | Сэн 3 мүн.

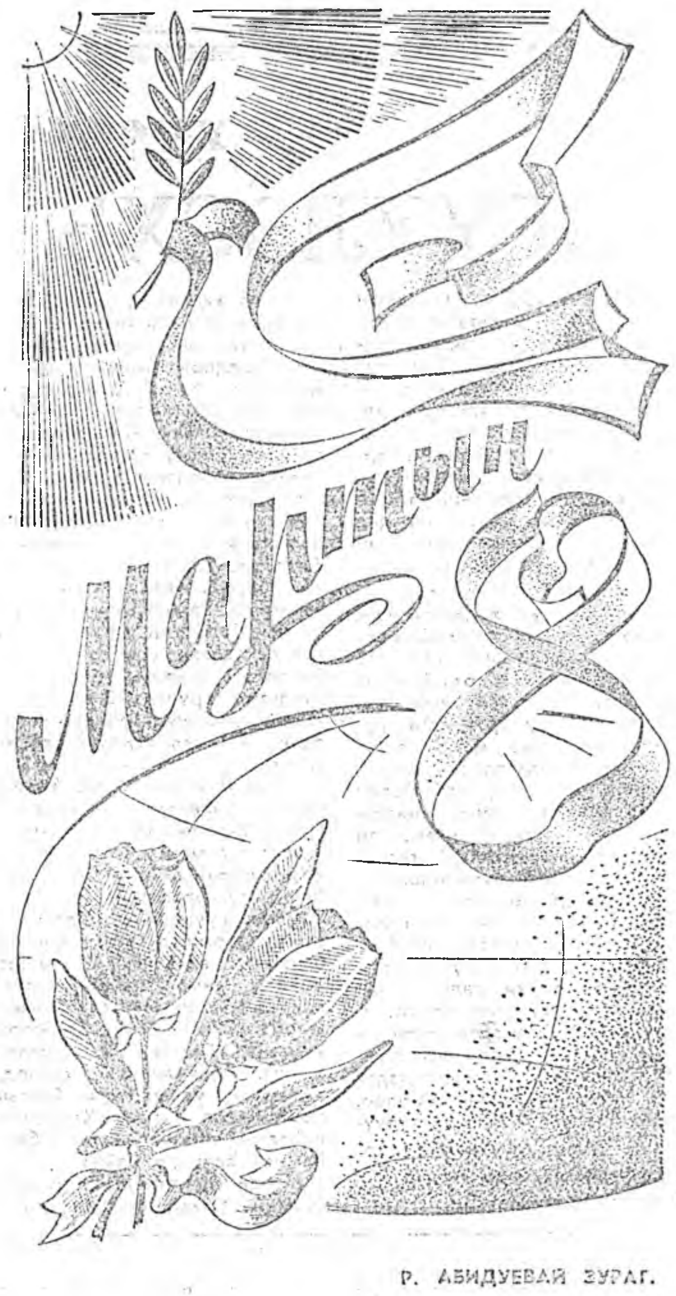

Р. АБИДУЕВАЙ ЗУРАГ.

В. И. ЛЕНИНЭЙ ТҮРЭҺӨӨР 120 ЖЭЛЭЙ ОЙДО

нүүдые хүгжөөхын тула социально-экономическа элдэб байгуулалтануудай арга хүсые хэрэглэхэ хэрэгтэй байһыень тэрэ ойлгоһон байна. Энээнэй үндэһөөр социализмын материальна үндэһэ һуури байгуулха зорилготой экономическа шэнэ политика соносхогдоо бэлэй. Имагтал энэмнай, революциин дабажа шадахагүй гэжэ түрүүшээр һанагдаһан эрид хурса орёо асуудалнуудай ба зүришэлдөөнүүдэй оршоһоо гараха арга олгоһон байна бшуу.

В. И. Ленин социализм хадаа «соёл болбосоролтой кооператорнуудай байгуулалта» гэһэн һургаал найруулаа, соёлой хубисхалай үзэл бодолые жэжэ үйлэдбэрилэгшые хамжаалгатай, ажабайдалай бүхы эрхэ нүхэсэлнүүдые хубилгалгатай таһаршагүйгөөр холбоо ха юм. Ленинскэ национальна политикын, совет федераци тухай үзэл бодолой зүб байһые сагнай элирхэйлжэ үгөө. Совет засагай уг удхые албан хойрогоор буруу болгохо аюулые зааха зуураа, Ленин ниитын-политическэ ажабайдалда арадай засагай, эрхэтэдэй харюусалгын журамай ба хуули нариинаар сахилгын гол ёһонуудые батадхаха гэжэ оролдодог байгаа. Хүн түрэлтэнэй түүхын дүй дүршэлдэхи бүхы түрүү юумые хэрэглэнгүйгөөр социализм байгуулжа болохогүй гэжэ тэрэ бододог байгаа юм.

Ажабайдалай орёо бэрхэшээлтэй элдэб оршон байдалһаа гараха ябадал бэдэрхэдээ, Ленин хуушараһан захяа заабаринуудые ехэ зоримгойгоор хаядаг, «марксист хадаа бодото ажабайдал, үнэн байдалай тон зүб баримтануудые хараадаа абаха ёһотой, харин үнгэрһэн үдэрэй теоридо шалдаад байлгаад үргэлжэлүүлхэ ёһогүй. Тэрэмнай, ямаршье теоридо адли, һайн лэ һаа, гансал гол, юрэнхы юумэ хараалдаг, гансал ажабайдалай орёо талануудые ойлголгодо дүтэлүүлдэг байна ха юм» (ЗГС, 31-дэхи боти, 134-дэхи хуудаһан) гэжэ бодото дээрэнь харуулдаг байгаа. Зарим ушарта тэрэнэй нүхэдые гайхуулдаг тактикала хүлеэдэһэгүйгөөр хубилгалга, тэдэнэй хуушараһан хараа бодолнуудые зарим даа эрид шангаар шүүмжэлэлгэ эндэһээл эхитэй байна бшуу.

Бүгэдэнэй мэдэһээр, большевик партиин хүтэлбэри Россидахи революциин амжалтые дэлхэйн социалис революциин саашанхи хүгжэлтэтэй сэхэ холбодог байгаа юм. Тиигэбэшье, үйлэ хэрэгүүдэй бодото ябаса эдэ багсаамжануудые батадхажа үгөөгүй. Совет Росси засагүй һөөдэрэн һалаха гэжэ уридшалан хэлэдэг хүнүүдһээ тэд ондоогоор, Ленин большевигүүдэй парти дотор анха түрүүшынхиеэ залуу совет республикын оршоһон гадаадын ба дотоодын хубилһан эрхэ байдалые зүбөөр, али бүхы талаһаань шэнжэлхэлгэдэ үндэһэлһэн шэнэ стратеги зохёон табилга эхилһэн байна.

Социалис хубилалтануудай дэлгэрэнгы программа Ленин улеэгөөгүй юм. Тиигэбэшье тэрэнэй согсолжо үрдиһэн юумэн социализм тээшэнхи харгы замууд элдэб ондоо байха гэжэ тэрэнэй мэдэрһэндэ ямаршье һэжэглэл түрүүлнэгүй. Энэ социализм хадаа элдэб оронуудай ба арадуудай ёһо заншалнуудай түүхын байхал ёһоор олон ондоо шэнжэтэй байлгада үндэһэлэгдэһэн байгаа юм. Социализм тухай хараа бодолой үндэһэн хубилалтанууд гэхэдэ, социалис байгуулалта болбол хуушан юумэ огтолон буруушааһан ябадал бэшэ, харин хэрэгтэй болоходонь, соёл болбосоролой дээдын туйлалтануудые өөртөө абаха гэһэн удхатай байна ха юм.

Тиигэбэшье совет гүрэнэй байгуулагшын олон шэнэ үзэл бодолнууд бодото дээрээ бэелүүлэгдэхэ хуби заяагүй байгаа. Шэнэ засагай уг удхые албан хойрогоор буруу һургэжэ болохо гэһэн тэрэнэй һэргылэмжэнүүд үнэн дээрээ болоо ха юм. Сталинай засаг, захиралта-зонхилолгын гурим батадхалга хадаа ниитын ажабайдалые хүсөөр нэгэн адли болгохо ябадалда, арадые политикаһаа, өөриһөө, засагһаа улам холодуулгада, партиие тон хохидолтойгоор хазагайруулгада ба социализмын нэрые муудхаалгада хүргөө гэшэ. Хүн хадаа партийна гүрэнэй механизмай «шүрэбхэн» гэһэн Сталинай бодомжо общество дотор баадхагдадаг байгаа. Ленинэй үлээһэн захяа һургаалнууд соонооо зохёохы удхань, демократизм болон гуманизм, ниитэ хүн түрэлтэнэй баялигуудые нюусагүйгөөр хэрэглэхэ ябадал, хүниие дээдын уг зорилго, харин дэбжэлтын арга хэрэгсэл бэшэ гэжэ ойлгохо ябадал бүдүүлигээр үгы хэгдэһэн байна. Большевик партиин түрүү хүнүүд хайра гамгүйгөөр хюдагдаһан, совет обществын бүхы бүлэгүүд ехээр хохидоһон байна бшуу. Сталинизм хадаа гансал ленинизмһээ таһаралга бэшэ, харин хэдэн миллион хүнүүдэй ухаан бодолдо социалис үзэл сурталые харата муухайгаар буруудхаан нэмэрүүлһэн ябадал болоно. Түүхын гайхалтай юумэн гэхэдэ, эдэ бүгэдэ хадаа Ленинэй суртал һургаалда «үнэн сэхэ байлгын» туг доро хэгдэдэг байгаа юм. Энээнэй эсэстэ общество олон жэлнүүдэй туршада хуушараһан шэнга захяа заабаринуудаар, һанал бодолнуудаар бэригдэшэһэн байгаа. Тиигэжэ общество доторойн гоо эршэ хүсэ, өөрыгөө хүгжөөхэ ба шэнэлхэ арга боломжонуудаа алдаһан байна гэшэ.

Манай орон дотор эхилһэн хубилган шэнэдхэлгын ябуулганууд доторхи үндэһэн хубилалтануудые бэелүүлгын гол эрхэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн гэхэдэ, үнэн зүбөөр бодомжолгые һэргээлгэ, олон арбаад жэлэй туршада баадхагдаһан худал хуурмаг бодолнууд ба үльгэр домогуудһаа олониитын ухаан бодолые сүлөөлхэ болоно гэшэ. Тиихэдээ, Ленинэй үзэл сурталай-теоретическэ захяа заабаринууд, ленинизмын методологи хадаа үнгэрһэн сагай ба мүнөө үеын үндэһэн шухала асуудалнуудые али бүхы талаһаань шэнжэлэлгын, социалис хүгжэлтын, тэрэнэй хүгжүүлхы хүсэнүүдэй орёо ба зүришэлдөөтэй асуудалнуудые ойлголгын эхин шата боложо үгөө.

XX зуун жэлэй эрид хубилһан эрхэ байдалда марксизмын философско үндэһэ һуурииие хүгжөөлгэдэ Ленин айхабтар ехэ хубитаяа оруулһан, гансашье политическэ ябуулгын оршомдо бэшэ, мүн обществын дабшасын ба байгаалиин хуулинуудые шэнжэлхэ талаар диалектическэ онол арга бүхы талаар зохёожо, шадамгайгаар хэрэглэдэг байгаа. Философуудай болон естественнэ эрдэм ухаа шэнжэлэгшэдэй холбоон тухай ленинскэ бодол урдынхяараал шухала зандаа. Энэнь гэбэл естественнэ, ниитын болон техническэ эрдэм ухаанай, ниитэ нэгэн байлгын тодорхойлолго юм. Ленинэй ёһотой оюун ухаанай түхэл шэнжые һэргээхэ, олон тоото хүнүүдэй нилээн хазагайруулжа, бэлэхэнээр тайлбаридаг тэрэнэй теоретическэ угай баялигуудта эрдэм ухаанай үндэһэ һуури дээрэ хандалгые батадхаха гэшэ шухала зорилго байһан зандаа.

Мүнөөдэр Ленинэй үзэл сурталай-теоретическэ баялигуудта хандаха талаар иимэ хоёр хэтэрһэн байдал үзэгдэнэ. Энээнтэй эбсэжэ болохогүй, Ленинһээ һургаал абаха юумэн үгы, тэрэ ба тэрэнэй хэрэгүүд ошон ошоо гэжэ баталдаг хүнүүд ехээр эндүүрнэ. Түүхэ болоһон зүйлнүүдшье Ленинэй угай баялигуудта бии ааб даа, гэбэшье тэрэнэй гол бодолнууд, ленинизмын суртал бодол манай үедэшье оршон байһан зандаа. Ленинһээ, тэрэнэй хүдэлмэринүүдһээ эшэ татан, мүнөө үеын олон янзын ба зүришэлдөөтэй бүхы үйлэ хэрэгүүдые тайлбарилхые оролдохо гэшэ баһал буруу. Ухаан бодолой талаар бэедээ найдахагүй ябадал ухаан бодолой талаар ондоо хүндэ найдаха болотороо үргадаг. Ленин энээниие хододоо буруушаадаг һэн.

Социально-политическэ тодорхой ушар байдалда хэбээтайгаар тэрэнэй хэлэһэн зүйлнүүдые эгээл үнэн зүб дээрэ тооложо, мүнөөнэй байдалда зүндэнь хэрэглэхэ ябадалые Ленин өөрөө буруушааха һэн. Теоретигүүдшье, политигуудшье хэдэн арбаад жэл урагшаа хаража, үйлэ хэрэгүүдэй ябасые эртээнһээ хэлэхэ аргагүй юм. Харюусалгагүйгөөр уридшалан хэлэхэ ябадалые Ленин, буруушаадаг һэн. Тодорхой бодото байдалые шэнжэлэлгэдэ үндэһэлжэ, научна гуримаар урид таах ёһотой гэжэ тэрэ хэлэдэг байһан. Үзэл сурталшадай бүтэмжэгүй һургаал заабаринуудые буруушаажа, хүн зоной сэсэн бодолые тэрэ хододоо үлүү һайнаар сэгнэдэг һэн.

Ленинэй һүүлээр дэлхэй дээрэ, тэрэ тоодо манай орондошье XX зуун жэлэй эхиндэ һанаандаа оруулхаар бэшэ хубилалтанууд болоо. Эдэ хубилалтанууд ниитын ажабайдалай бүхы талануудые юрэ дайраа бэшэ, харин дэлхэйн бүхы шэнжые үндэһөөрнь хубилгаа. Капитализм урид хүлеэгдээгүй арга боломжонуудаа элишэлэн харуулаа. Шэнэ байгуулалта бодото дээрээ бэелүүлэгдээ, теэд тэрэнэй бүлюу һайн талануудай хажуугаар түүхээр байгуулагдаһан түхэл янзануудайнь зарим тааралжагүй таланууд элирээ. Социальна байгуулалтануудай зэргэ оршохо тухай асуудал шанарай талаар шэнэ удхатай болоо. Хүн түрэлтэнэй үмэнэ табигдаһан ехэ шиидхэгдээгүй асуудалнууд болон элдэб аюулнууд хадаа хёмороо зүришэлдөө гаргахаяа болижо, ниитын байгуулалтаһаань дулдыдангүй, арадуудай болон гүрэнүүдэй хоорондо харилсаа холбоо бэелүүлхыень эрилтэ табина. Дэлхэй дээрэ хёмороо зүришэлдөөн зайсуулагдажа байнхай, нэгэ нэгэеэ хүндэлэлгые, бэеэ даанхай байдалай гол ёһонууд баталагдана, ниитэ хүн түрэлтэнэй үнэтэ шухаг зүйлнүүдые гол шухалада тоолохо тухай бодол улам үргэнөөр мэдэрэгдэнэ.

Түүхын иимэ бодото байдалда мүнөө үе сагай шэнжэ тушаа Ленинэй хараа бодолнууд заабари болоод лэ байхагүй, түби дээрэхи ниитын хубилалтануудай дүй дүршэлые, социализмын дэлхэй дээрэ боложо байһан шэнэ үзэгдэлнүүдые хараада абан, зохёохы ёһоор хүгжөөгдэхэ зэргэтэй. Социализмые шанарай талаар шэнэдхэхэдэ, энэрхы ёһото демократическа социализм байгуулагдаха ёһотой. Арадуудай бэеэ даанхай байдалда, тэдэнэй ажабайдалай ёһо заншалда, хэлэндэ ба соёл болбосоролдо хүндэтэйгөөр хандаха эрилтэ табигдана. Социалис суртал бодол хадаа олониитын харилсаа холбоо бэелүүлхые, һайн хүршэнэрэй гуримаар амгалан тайбан ажаһуухые уряална, хүсэ хэрэглэлгын ба хуули буса ябадалай али бүхы түхэл янзануудые эрид буруушаадаг байна.

Догматическа шэнжэнүүдһээ, мүн хазагайруулха ба хуурмаг болгохо ябадалһаа Ленинэй угай баялигуудые сүлөөлхэ зуураа, өөрыгөө үзэл сурталай ба политическэ талаар шэнэдхэхэ шухала эшэ үндэһэнүүдэй нэгэн, бодото байдалые мэдэжэ абаха ба шэнэдхэхэ научна ашаг үрэтэй онол арга гэжэ парти тоолодог.

Ленинэй суртал бодолнуудта мүнөөдэр хандаха гэшэ Ленинэй һургаал заабаринуудта бусалга бэшэ, харин Ленинтэй хамта урагшаа дабшаха ябадал мүн. Нэгэ талаһаа, Ленинэй суртал бодолые бодото байдалда бусааха тухай хэлэгдэнэ, юундэб гэбэл, үнгэрһэн жэлнүүдтэ тэдэнь миил соносхогдодог байһан. Нүгөө талаһаа, манай обществын ажабайдалай мүнөөнэй үйлэ хэрэгүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, теориин талаар шэнэ сэгнэлтэнүүдые болон тобшолонуудые хэхэ, хубилган, шэнэдхэлгын политикые бэелүүлхын тула үндэһэ баримтатай заабаринуудые үгэхэ хэрэгтэй. Ленинэй угай баялигуудта, дэлхэйн олониитын ухаан бодолдо, наукада, соёл болбосоролой бүхы түрүү зүйлнүүдтэ түшэглэн, урдань табигдаһан зорилгонуудые мүнөө үеын марксистнуудай бэеэ даагаад хэр зэргээр шиидхэжэ шадаһанһаа эсэсэй эсэстэ хубилган шэнэдхэлгын амжалта туйлагдаха байна.

Гүн ехэ ухаан бодолтон ба революционер Ленинэй түрэһөөр 120 жэлэй ой хадаа ехэ ехэ хэмжээ ябуулгануудые эмхидхэхэ шалтаг болоно бэшэ. Ойн баяр хадаа гаталһан замайнгаа уг удхые ойлгожо абаха, шиидхэгдээгүй асуудалнуудта анхаралаа хандуулха идхалга болохо ёһотой гэжэ Ленин тоолодог һэн. Гоё гоё үгэ хуурнуудые, найдуулгануудые, Ленинэй гол ёһонуудые баримталхабди гэжэ тангаригаа үгэхыень оромнай коммунистнуудһаа хүлеэнэ бэшэ, харин нэн түрүүн тодорхой хэрэгүүдые, соносхоһон политикын талаар бодото дүнгүүдые туйлахыень хүлеэнэ. КПСС-эй ажал ябуулгаһаа хубилган шэнэдхэлгын хуби заяан, тиимэһээ социализмын шэнэ түхэл шэнжые туйлалга ехэтэ дулдыдаха. КПСС-эй XXVIII съездын болохоёо байхада Ленинэй ойн баяр хадаа партиие шанарай талаар шэнэдхэхэ, тэрэнэй бүхы шатануудай ажал ябуулгые бодото дээрэнь хубилган шэнэдхэхэ ябадалые урмашуулха ёһотой. Парти дотор демократи үргэнөөр һэргээн хүгжөөхэ гэшэ хуушанай үзэл барималха ябадалһаа лаб зайсаха арга гэжэ парти тоолодог.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 120 жэлэй ойтой дашарамдуулан, КПСС-эй XXVIII съездэдэ бэлдэлгэтэй, партиин политическэ платформын проектые бүгэдэ партиин ба бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэтэй нягта холбоотойгоор политическэ ба эмхидхэлэй зохихо хүдэлмэри ябуулха гэжэ дурадхагдаа.

Теориин талаар хүдэлмэри ябуулхадаа, Ленинэй теоретическэ угай баялигуудые хараада абан, шэнэдхэлгын үзэл сурталые саашадань зохёон хараалалгада, социализмын түүхэтэ дүй дүршэлэй, мүнөөнэй бодото байдалай уг удхые зохёохы ёһоор бодожо үзэлгэдэ гол анхаралаа хандуулха. Ажалшадай, илангаяа залуушуулай дунда үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулхадаа, энэрхы ёһото, демократическа социализмын суртал бодолнуудые болон революционно шэнэдхэлгын зорилгонуудые тайлбарилгые гол шухалада тоолохо, ниитын демократическа элдэб бүлэгүүд болон хүдэлөөнүүдтэй партиин зүгһөө бүтэмжэтэй хөөрэлдөө үргэнөөр ябуулха хэрэгтэй.

Москва хотодо баярай суглаа үнгэргэхэ шиидхэбэри баталан абтаа. М. С. Горбачёв тэрээн дээрэ элидхэл хэхэ. В. И. Ленинэй түрэһөөр 120 жэлдэ зорюулагдаһан гол хэмжээ ябуулганууд хараалагдаа.

ҺУНГУУЛИИН ЗАРИМ ОКРУГУУДТА БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ҺУНГАЛТА ДАХИН ҮНГЭРГЭХЭ ТУХАЙ ТОГТООЛ

«Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай» Буряадай АССР-эй Хуулиин 21-дэхи ба 53-дахи статьянуудай үндэһөөр һунгуулиин Түбэй комисси иигэжэ тогтооно:

1. Депутадуудта хоёрһоо дээшэ кандидадуудай һунгагдахаар зүбшөөлэ үгэһэн, теэд нэгэнэйньшье һунгагдаагүй һунгуулиин Железнодорожно 5-дохи, һунгуулиин Вузовска 6-дахи, һунгуулиин Горнеевско 16-дахи, һунгуулиин Восточно 20-дохи, һунгуулиин Мелькомбинадай 33-дахи һунгуулиин Сосновоозерско 41-дэхи, һунгуулиин Тобольск 45-дахи, һунгуулиин Соколовско 54-дэхи, һунгуулиин Советскэ 69-дэхи, һунгуулиин Багдаринай 75-дахи, һунгуулиин Гурэльбын 108-дахи, һунгуулиин Тресковско 119-дэхи, һунгуулиин Тоннельнэ 141-дэхи, һунгуулиин Сезеромуйска 142-дохи округуудта 1990 оной майн 5-да дахин һунгалта үнгэргэхэ.

2. Һунгуулиин округуудай ба участково комиссинуудта хуушан бүридэлөөрөө дахин һунгалта үнгэргэхые даалгаха.

3. «Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай». Буряадай АССР-эй Хуулиар тогтоогдоһон гуримтай зохилдуулан, һунгалтын урдахи гол хэмжээ ябуулгануудые үнгэргэхэ иимэ ээлжээ тодорхойлхо:

1990 оной мартын 21 болотор һунгуулиин округуудта Буряадай АССР-эй арадай депутадуудта кандидадуудые дэбжүүлхэ, 1990 оной мартын 24 болотор арадай депутадуудта дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудые бүридхэлдэ абаха;

кандидадые бүридхэлдэ абаһан үдэрһөө эхилээд, 1990 оной майн 4 болотор һунгагшадтай депутадуудта кандидадуудай уулзалгануудые эмхидхэхэ;

дахин һунгалтын болоходо һунгуулиин тэрэл участогуудта, хэмтын һунгалта үнгэргэхын тула табигдаһан һунгагшадай списогүүдээр дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэхэ.

1990 оной апрелиин 24-һөө бүгэдэ ниитын танилсахын тула һунгагшадай списогууд табигдаха.

Һунгуулиин Түбэй комиссиин түрүүлэгшэ А. БАРДОНОВ.
Һунгуулиин Түбэй комиссиин секретарь С. ОЧИРОВ.

1990 ОНОЙ МАРТЫН 4-дэ БОЛОҺОН БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ ҺУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ ҺУНГУУЛИИН ТҮБЭЙ КОМИССИИН МЭДЭЭСЭЛ

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалтын дүнгүүд тухай һунгуулиин окружной комиссинуудһаа абтаһан протоколнуудые хараажа үзөөд, һунгуулиин Түбэй комисси иигэжэ мэдээсэнэ: арадай депутадуудай һунгалтада хабаадаха һунгагшадай списогуудта 650 221 хүн оруулагдаһан, 546 597 хүн гэхэ гү, али 84,06 процентнь дуугаа үгэлгэдэ хабаадаһан байна.

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнгэргэхэ зорилгоор һунгуулиин 170 округ байгуулагдаһан байгаа. Депутадта һунгагдахаяа 439 кандидат зүбшөөһэн байгаа. Тиихэдэ 35 округто нэгэ-нэгэ кандидат, 48 округто—2-2 кандидат, 87 округто—3 ба тэрээнһээ олон кандидат һунгуулиин бюллетеньнүүдтэ оруулагдаа һэн.

Һунгуулиин 170 округто һунгалта болсо. 83 округто арадай депутадууд һунгагдаа. Туд бүхэндэнь 2-һоо дээшэ кандидадуудай һунгагдахаар зүбшөөлөө үгэһэн, теэд нэгэнэйньшье һунгагдаагүй 73 округто «Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта тухай» Буряадай АССР-эй Хуулиин 52-дохи статьягай үндэһөөр дахин дуугаа үгэлгэ үнгэргэгдэхэ болоно.

Депутадта 1—2 кандидадай һунгагдахаар зүбшөөлөө үгэһэн һунгуулиин 14 округто кандидадууд һунгагшадай хэрэгтэй хэмжээнэй дуу абаагүй. Һунгалта тухай Хуулиин 53-дахи статьягай үндэһөөр эдэ бүхы округуудта һунгалта дахин үнгэргэгдэхэ байна.

Һунгуулиин округ бүхэнөөр үнгэргэгдэһэн һунгалтын дүнгүүд тухай мэдээсэл һунгуулиин окружной комиссинууд республиканска ба районно газетэнүүдтэ толилуулха.

Һунгуулиин округуудһаа һунгагдаһан Буряадай АССР-эй арадай депутадуудые «Бүхы депутадуудай һунгалта тухай» Хуулиин 49-дэхи статьягай үндэһөөр һунгуулиин Түбэй комисси бүридхэлдэ абаа.

170-һаа Буряадай АССР-эй арадай 83 депутат бүхыдөө һунгагдаа. 87 депутат һунгагдаха болоно.

Һунгагдаһан депутадуудай тоодо: эхэнэрнүүд—5 гэхэ гү, али 6,02 процент; эрэшүүл—78 гэхэ гү, али 93,98 процент; хүдэлмэришэд—10 гэхэ гү, али 12,05 процент; колхозшонууд—6 гэхэ гү али 7,23 процент болоно. Бүхыдөө хүдэлмэришэд болон колхозшонууд 16 гэхэ гү, али 19,23 процент болоно. Депутадууд дунда КПСС-эй гэшүүд болон гэшүүндэ кандидадууд—72 гэхэ гү, али 86,74 процент; партигүйшүүд хүнүүд—11 гэхэ гү, али 13,25 процент; ВЛКСМ-эй гэшүүд—1 гэхэ гү, али 0,01 процент болоно.

Республикада ажаһуугаа 5 үндэһэ яһанай эрхэтэд республиканска гүрэнэй засагай дээдэ зургаанда һунгагдаа.

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта социалис демократиин саашадаа хүгжэлтын гэршэ, хубилган шэнэдхэлгын замаар дабшажа байһан республиканска политическэ ба ниитын ажабайдалай шухала шата болоо.

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай список «Правда Бурятии», «Буряад үнэн» газетэнүүдтэ толилогдохо.

Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай һунгалта үнгэргэхэ һунгуулиин Түбэй комисси.

1990 оной мартын 6.

Мүнөөдэр—Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр

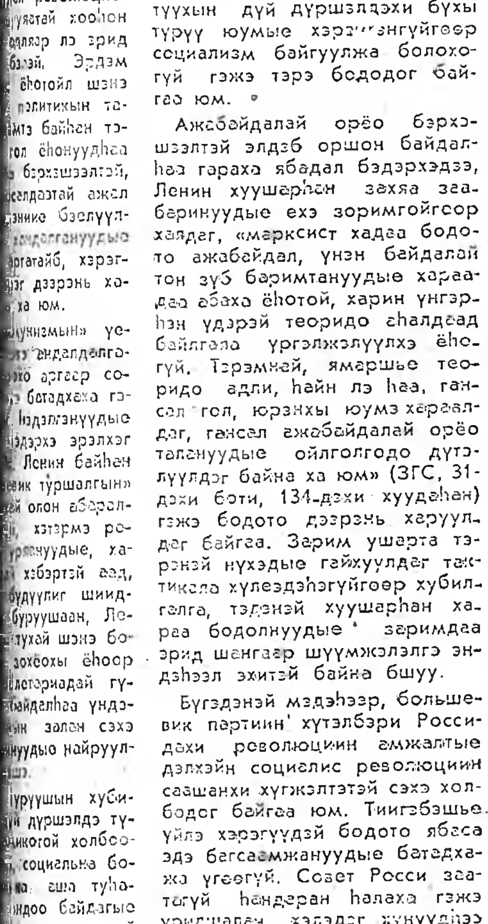

С. БАЛДУУЕВАЙ фото.

«ТУЙЛАҺАНАА АЛДАХАГҮЙБДИ»

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай эндэ хэбэр-зуниинь гандуу уларилтай байжа, ажахыда үбһэ тэжээл урдынхиһаа бага бэлдэгдэһэн, мүнөө малаймнай үбэлжэлгэ бэрхэтэйгээр үнгэргэгдэжэ байна.

Жэшээлхэдэ, нёдондо номер манай фермын дэргэдэ шэмэ тэжээлэй бага дарагдаһан дээрэһээнь үбэлжэлгын үнгэрэгшэ һарануудта ехэнхидээ урдахи жэлэй хур ороһон сенаж силосые үнеэдтэ эдюулжэ гараа. Харин хоёр жэлдэ нүхэн соо хэбтэһэн тэжээлэй шанар баһашье муушаг байһаниинь элитэ соб даа. Мүнөө үнеэн бүриин суудхын 20 килограмм силос, 1 килограмм үбһэ, үшөө 1 килограмм талха тэрэанай үйл, мүн һаагдаһан һүнэй литр бүхэндэ үшөө 400 грамм талха үгэнэбди.

Энэ рационие тиимэшье баган гэхээр бэшэ. Тиигэбэшье эдэ үдэрнүүдтэ үнеэн бүхэнһөө суудхын оройдоо 5,8 килограмм һүн һаагдана. Харин нёдондо энэ үедэ үнеэдтэ иимэл хэмжээнэй тэжээл эдюулжэ байгаад, түс бүриһөөнь үдэрэй 6,5 килограмм һү абадаг байгаабди. Малай ашаг шэмэ тэжээлэй шанарһаа баһал нилээд ехээр дулдыдадаг ха юм.

Иигээд ерэхэдээ, нёдондохойхиһоо нэгэ бага доогуур үрэ дүнгүүдтэй үбэлжэжэ байнабди гэжэ манай фермынхид ойлгоно. Тиимэһээ урда жэлдэ туйлаһанаа алдахагүйн тула үбэлжэлгын дүүрэтэр, мүн саашадаашье бүхы хүсэ шадалаа, арга боломжонуудаа элсүүлжэ хүдэлхэ бэлэнэбди.

Ушарынь юуб гэхэдэ, үнгэрһэн жэлдэ манай коллектив гансашье совхоздоо бэшэ, бүхы район соогоо мүрысөөндэ нилээд дээгүүр һуури эзэлжэ гараһан юм. Нёдондо түсэбэйгөө ёһоор бүхыдэнь 9600 центнер һү һаажа байһан һаа, тэрэнэй 12,4 мянган центнерэ хүргөө һэмди. Мүн жэл соо 460 туган абажа дэбэригэһэн һаа, 480 туган абабди. Үнеэн бүхэнһөө дунда зэргээр 3300 шахуу килограмм һүн һаагдаа.

Фермымнай түрүү һаалишан Л. А. Изюрьева үнеэн бүриһөө 4863 килограмм һү һаажа, бүхы район соогоо гансаараа республикын дүрбэ мянгатанай гэшүүн болоо. Любовь Андреевна жэл соо 1410 центнер һү һаагаа гэхэ гү, али жэлэйнгээ түсэбые 680 центнерээр үлүүлээ. Жэлэй дээбэриһээ хоёр дахин шахуу ехэ һү абажа гэшэмнай гайхамшагта үрэ дүн болоно.

Һаалишадай үнеэн бүхэнһөө һү ехээр һааходань лэ бүхы дээрээ сагаан эдеэн ехэ абтана гэхэ гү, али ажалай бүтээсэ, үйлэдбэриин үрэ дүнгүүд эрид дээшэлнэ бшуу. Түсхайлбал, хоёр бэрхэ һаалишад Александра Шитикова, Любовь Родионова гэгшэд тэрэ дээрэ хэгдэһэн хамжаатай [illegible] Л. И. Чин-Сэлин, В. В. Стрекаловская гэгшэд түрүүшүүлтэй тон адли тоотой мал хаража байгаад, үнеэн бүриһөө жэл соо 2400—2600 килограмм һү һаажа, оройдоол 650—700 центнер һү абаһан байна.

Энээн дээрэһээ харахада, бүхы һаалишадаймнай үнеэн бүриһөө жэлдээ 3000 килограммһаа доошо бэшэ һү һаадаг болоо, зарим түрүүшүүлэй зэрэһээ 4000 килограммда хүргөө һаань, фермэмнай хамтадань мүнөөнэйхиһөө жэшээгүй ехэ һү һааха аргатай байна бшуу.

Һү ехээр һаахын тула малай үүлтэр һайжаруулха, үнеэдые үбһэ тэжээлээр хүсэд хангахын хажуугаар, һаалишад, малшадта ажалай һайн эрхэ байдал бии болгохо, хүндэ хүдэлмэриие али болохоор онһожоруулха гэшэ баһал гол шухала. Бури хэдэн жэлэй саана эндэмнай һү һаалиин комплексын шэнэ [illegible]

Л. ИЗЮРЬЕВ,
Кабанскын районой Хандалын совхозой Фофоновско фермын даагша.

ҺАЙН ЭХИН АМЖАЛТАДА

Үнеэн бүриһөө жэлдээ 2500 килограммһаа бага бэшэ һү һаахые дэлгэрһэн республикын һаалишадай социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо, [illegible] Түнхэнэй совхозой Тайтурай һаалиин фермын коллектив жэлэй эхинһээ амжалтатай. Жэшээлбэл, дурсагдагша фермын һаалишад үнгэрһэн январь, февраль һарануудта һү үйлэдбэрилжэ бэлэдхэхэ түсэбөө холо үлүүлээ. Фермын үнинэй һаалишадай нэгэн Е. Сыромилова, Л. Шубина, А. Ларионов, М. Гысеева, З. Сымбелова гэгшэд [illegible] дүүргэнэ. Малай [illegible]

Ж. ЮБУХАЕВ.

Мүнөөдэр — Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр

НИГҮҮЛЭСХЫ СЭДЬХЭЛЭЙ ҺАЙНДЭР

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ уласхоорондын үдэрэй дүтэлхэ бүри эрэшүүлнай хүл хөөрсэг болодог гээшэ ааб даа. Тиин сүг хүдэлдэг эхэнэрнүүдтэ, басагадта, мүн гэр бүлынгөө илдам хубида бэлэг сэлэгээ барюулжа, сэдьхэлэйнгээ оёорһоо эгээл һайхан үреэлнүүдээ айладхадаг һайхан заншалтайбди. Энэ һайндэрэй хэды дадал болобошье һаань, уярангүй байхын аргагүй байдаг.

Манай коллективтэ гол түлэб эхэнэрнүүд хүдэлдэг юм. Тиимэһээ бүхы асуудалнууднай тэдэнтэй холбоотой ааб даа. Хүдэлмэриин эрхэ байдал, амаралта, хүүгэдэй саад, санатори ба курортнуудта путёвконууд гэхэ мэтын асуудалнууд шиидхэгдэдэг байна. Сэхыень хэлэхэдэ, эдэ болон бусад асуудалнуудые шиидхэхэнь ехэ хүндэ. Илангаяа гэр байра тон хүндүүлхэй газарнай. Манда жэл бүри олон залуу басагад ерэдэгшье һаа, удаан тогтожо хүдэлдэггүй. Нэгэ шалтагаан гэхэдэ, гэр байра үгы юм аабза. Удаадахинь гэбэл, хоёрдохи халаан һүниин 1 час хүрэтэр үргэлжэлдэг байна. Хүүгэдэй ясли-садаар хангалга урда жэлнүүдтэ тулюураар шиидхэгдэдэг һаа, һүүлэй үедэ бараг болоо. Эндэ манай профкомой түрүүлэгшэ Лидия Афанасьевна Богуславскаягай аша габьяа ехэ гэжэ һанагдана.

Манда хүдэлхэеэ ерэһэн залуу басагад Лазо тосхондо оршоһон хамтын байрада байдаг юм. Предприятимнай тэдэнэй ажаһууха бүхы эрхэ байдал зохёонхой. Хамтын байрада ажаһуудаг залуу басагадта телевизор абажа үгтэһэн байха. Зүгөөр тэрэнэйнгээ эбдэршэхэдэ, телевизорыемнай заһуулжа үгыт гэжэ профкомдо хандадагтань яашье таарадаггүйб. Өөһэдөө эбдэжэрхёод, тиигэжэ ябахань угаа таагүй гэжэ һанагшаб. Тээмэндэ предприятимнай болбосон түхэлэй 4 гэр абаад, тэрээн соогоо хамтын байраһаа зарим басагадые нүүлгэжэ оруулаа. Энэ мэтээр тэдэнэй ажаһуудалай эрхэ байдалда анхарал хандуулагдадаг гээшэ.

Ажал тухайгаа гэбэл, зарим һайн хубилалтанууд хэгдэжэ байна. Жэшээлхэдэ, цехэймнай ээлдэг талмай үргэдхэгдөө, оёдолшодой амарха тусхай таһалга түхеэрэгдэнхэй. Элүүржүүлгын пункт бии. Тэндэ мэргэжэлтэ эмшэд үбшэнтэниие шалгажа, аргалжа, һэргылжэ байдаг. Иимэ пунктын ажалаймнай газарта нээгдэһэниинь юуштэгүй һайн байна. Энэ-тэрэ юумэнэй болоо һаа, ажалаа хаяжа, поликлиникэ ошоод, ээлжээндэ удаан һууха баатай бологдодог гээшэ. Хажуудаа өөһэдын иимэ пункттай байһамнай һайн лэ байна.

Манай предприятида үйлэдбэриин нэмэлтэ байшангай барилгадахада, уужам таһалга соо столово түхеэрэгдээ һэн. Тэндэ бэлдэгдэдэг эдеэ хоолой, илангаяа мяханай зүйлнүүдэй хямда байхын тулада предприятимнай ехэ мүнгэ һомолдог юм. Энэ һайн. Ногоон дэлгүүрһээ абтаһан мяхан үнэтэй гээшэ ааб даа. Тиимэшье һаань, бэлдэгдэдэг эдеэ хоолой шанар, ассортимент элдэб байдаг. Нэгэ заримдаа һайн болохо, нэгэ хирэ тулюур болошохо. Үе-үе болоод хилээмэнэй түлөө шууяан гараха. Хажуудамнай хилээмэнэй заводой, хилээмэ худалдадаг магазинай байһаар байтар столоводоо хилээмэгүй һууха саг гараха.

Эдэ бүхы дутагдалнуудынай хамтын суглаан дээрэ хэлэгдэдэг, шүүмжэлэгдэдэг гээшэ. Мүнөө хүн зомнай байһанаа сэхэ руунь нюултагүйгөөр хэлэдэг болоһониинь һайшаалтай.

Бүхы юумэмнай муу, бирагүй байдалтай гэжэ хэлэхэнь тон буруу. Һайн таланууд, бидэнэй ажабайдал шэмэглэдэг зүйлнүүд мүн лэ үсөөн бэшэ. Нэгэдэхеэр гэбэл, манда бэрхэ оёдолшод, бүд эсхэгшэд, мастернууд олон. Кушнарева Валентина Варфоломеевна, эгэшэ дүүнэр Ольга, Татьяна Николаеванууд Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат ябаһан Вера Андреевна Бухольцева, Маргарита Андреевна Амбонова, Надежда Николаевна Хатина, Тамара Игнатьевна Буруева болон бусад бэрхэ хүнүүд бии. Эдэмнай эндэ нилээд удаан хүдэлжэ, ехэ арга шадабаритай, нэрэтэй түрэтэй болоһон хүнүүд гээшэ.

Аха захатанһаа жэшээ халан абажа ябаһан залуу басагадшье бии. Баярма Жамсаранова, Татьяна Березина, Светлана Данжеева, Сима Ешеева, Наташа Занаева, Бальжит Дондокова, Галя Хамбикова мэтын басагад бэрхэ ажалаараа һайшаалдэ хүртэнэ.

Би өөрөө эндэ табадахи жэлээ хүдэлжэ байнаб. Урда тээнь нэгэдэлэйнгээ Бэшүүртэ оршодог филиалда хүдэлжэ байһанаа гол предприятида ерээ һэм. Гэр бүлэтэйб, үхибүүдтэйб. Мүн үдэр бүри үргэжэ хаража байха эхэтэйшьеб. Түрэһэн эсэгэмни — Дугаров Дамба Дугарович мэндэ ябаа һаа, май һара соо Илалтын 45 жэлэй ойе угтаха байгаа. Тэсэд яахабши даа. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда ябажа, бэе муутай инвалид болоод бусаа һэн. КПСС-эй зэргэдэ табин жэлэй туршада ябажа, партиин бодото ветеранай тэмдэг абаха заяагүй һалшаг наһа барашоо. Хайрата эсэгым гэрэлтэ һайхан дурасхаал ганса намда бэшэ, мүн аша, зээнэртэнь үлөө.

Газетын хуудаһануд дээрэ һанамжануудаа хэлэхэ аргаяа һэмбээшэлэн, үшөө нэгэ хурса асуудал дайраа һаа гэжэ һанаа һэм. Энэ хадаа үндэһэ яһатанай хоорондохи харилсаанай асуудал болоно. Закавказида, Дунда Азида үндэһэ яһатанай харилсаан айхабтар ехэ зүришэлдөө хёмороотой болоо гэжэ булта ажагланабди. Ямар ехэ шууяан шурхираан гарана гээшэб, ямаршье гэмэ зэмэгүй хүнүүдэй шуһан адхарнаб! Энээн тухай бидэ, эхэнэрнүүд, хоорондо хэлсэгшэбди. Тиихэдээ иимэ аймшагтай байдал хаанашье бү тохёохой гэжэ зальбардагбди. Манай коллективтэ ород, буряад, украин, татаар болон бусад яһатанай түлөөлэгшэд хүдэлдэг. Бидэ бэе бэеэ газаашалжа, элдэб муухай нэрэ гаргажа, юумэ буляалдалсажа байдаггүйбди. Тиимэ юумэ огто мэдэхэгүйбди. Бидэниие ганса ажалнай нэгэдүүлнэ бэшэ, харин үри хүүгэдтэй эхэ зон байһамнай, үхибүүдтэ амгалан тайбаниие хүсэһэн хүсэлнай нэгэдүүлнэ. Нигүүлэсхы энэрхы сэдьхэлтэй эхэнэр зон ондоо бэшэ ямар хүсэлтэй байхаб даа. Мүнөө эдеэ хоол, хубсаһа хунар, ажабайдалда хэрэглэгдэдэг элдэб хэрэгсэлнүүд дуталдана. Эдэ бүгэдэ хэрэгтэй юм аабза. Зүгөөр элдэб үндэһэ яһатанай дунда хёмороонойгаража байхада, хоморой болоһон эдеэ хоолоор, хубсаһа хунараар яахамнайб, гансал амгалан тайбан бүгэдэ ажаһуубди гэжэл сэдьхэл соогоо шэбшэжэ ябаха баатай болонош. Энхэ тайбан, амар мэндэ булта байбал, саашадаа хоморойһнай зүйлнүүд хүсэлдэжэ, хүн бүхэндэ хүртэсэтэй болохо юм бэзэ.

Би КПСС-эй гэшүүнби. Тиимэһээ мүнөө республика соогоо боложо байһан хэрэгүүдээр һонирхогшоб. Һунгалтын урда тээ политическэ байдалнай нилээд шанга болоо. Эрдэмтэдэй суглаан тухай мэдэнэб. Партиин бүлэг ветерануудай бэшэгшье уншанхайб. Гансашье би бэшэ, мүн сүг хүдэлдэг олохон нүхэдни эрдэмтэдэй, ветерануудай һанамжа дэмжэнэ гэжэ хэлэхэ байнаб.

Һанаа сэдьхэлыем бусалгажа байһан зарим асуудалнуудые барагсаан хэлэбэб. Зүгөөр гол шухалань гэбэл, манай Эхэ орондо, Буряад орондомнай амгалан түни байдал саашадаа мандажа байһай гэһэн хүсэл болоно. Мүнөөдэр — Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр Буряад оронойнгоо гоё һайхан гэгдэдэг хубиие: эхэнэрнүүдые, басагадые халуунаар амаршалжа, элүүр энхые, зол жаргалые, амгалан байдалые хүсэнэб. Энэ нигүүлэсхы сэдьхэлэй һайндэр айл бүхэндэ, ажалша коллектив бүхэндэ хүн зоной тон һайхан һанаа нэгэдүүлһэн һайндэр болог лэ гэжэ хүсэнэб.

Н. ШАГЖИЕВА,
оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлэй оёдолшон, эхэнэрнүүдэй соведэй гэшүүн.

ХОДОДОО УРАГШАА ҺАНААН

Зураглал

ҮНГЭРЭГШЭ жэлэй зун эхин багаар һэн. Талэ дайда һаял хүхэрэн ногоорҗо, дүтын шэбэр соо хонгёо дуута хүхын донгодсохо дуулдажа, аяар тэрэ саана һараантайн, Мозойн хада уулэнууд униартан харагдаад, юрэдөөл жэгтэй һайхан, сэдьхэл зүрхэ хүдэлгэмэ саг болоҗо байгаа бэлэй.

Тэрэ үдэр бидэ Булаг тосхон хүрэхэдөө, тэндэхи үниинэй суутай һаалишан Хандама Цыдыповна Буянтуеватай уулзаад гараха гэлсэбэбди. Гол үйлсын тэгэндүүрхи нэгэ гэртэ ороходомнай гэрэй эзэн һаял хүдэлмэриһөө ерэһэн янзатай, юугээшьеб хэжэ, ехэл сүлөөгүй байба.

— Һү-үү! Иимэ айлшад хаанаһаа ерэшэбэ гээшэбта? Дээшээ гарыт, һуугыт. Хүдэлмэриингөө энэ һангир хубсаһашье һэлгэжэ үрдеэгүй байналби, хүлисыт. Бидэ энэ үдэр коллективээрэ тэрэ һайжаруулагдаһан бэлшээриингээ хорёонуудые һэльбэжэ, шэнээр бэрижэ байһанаа ерээбди,— гэжэ тэрэмнай дээрэ дээрэһээнь дуугаршаба.

— Һанаагаа бү зобогты. Хэжэ байһан ажалаа хэгты. Ажал тухайтнай хэдэн үгэ хөөрэлдөөд гараха гээ һэмди даа,— гэжэ бидэ түрүүшээр сэмээрхэбэбди.

— Үгы ааб даа, гэрэй ажал хаана ошохо һэм, хэгдэхэ бээ. Һуужа байгты, би түргэхэн эдихэ юумэ бэлдээдхихэмни. Хүнүүд айлда ороод, сай уунгүй гараха гэжэ яаха юм.

Зайн галай элшэ хүсөөр халаагдадаг пээшэнэйнгээ хажууда ехэл сүлөөгүй хүдэлжэ, ехэ скворода соо мяха, хартаабха шаршагануулжа, сай шанажа байхынгаа забһарта тэрэ өөр тухайгаа, хэжэ байһан ажал тухайгаа хөөрэнэ.

— Энэ Чисаанынгаа совхозой Булагай һү һаалиин фермэдэ 26 жэлдэ таһалгаряагүй хүдэлжэ байнаб. Тэрэнэй урда тээ табан жэлдэ эхэ хонидой отарадашье ажаллаад үзөө һэм. Хүйтэн, халуухые яһала үзэгдөө юм бээ. Урдань һаалишад малайнгаа эдихэ үбһэ тэжээлые үргэбшөөр зөөжэ, хори гаран үнеэдэй хүхэ үдэр бүри улаан гараараа шэбторжол гарадаг байгаа гүбди даа. Үбэлэй хүйтэндэ малайш байра соо ходо нойтон, уурал манан байха. Хубсаһа хунаршни силосэй, шэбхын гашуун үнэрөөр нэбтэршэхэ. Заримдаа туха сүлөөгүйдөө, хүдэлмэриингөө хубсаһаар магазинда ороходош «пээ, ямар үнэр танар гээшэб»— гэлдэжэ, хамараа саашань болгохо хүнүүдшье байха. Харин бидэ, һаалишадай, үглөөгүүр бүри үүр сүүрээр бодожо, энэ үнэртэй хашаа соо үнеэдые һаагаагүй һаа, хүн зоной эдихэ сагаан эдеэн хаанаһаа абтаха юм? Хото городтомнай эдихэ юумэнэй хоморшогшье һаань, һү, тараг, тоһо, зөөхэй таһалданагүй гэжэ дуулахадаа бидэ, һаалишад, яһала урматай ябагшабди. Юрэдөөл, аяар хори гаран жэлэй саана һаалишан болоһондоо, бүхы наһаяа эдэ үхэр малай хажууда ябажа үнгэргэһэнөө шанагаргшагүйб. Ондоо ажалшье олоҗо ядаагүйб. Хуби заяамнил тиимэ байгаа юм бээ,— гэжэ Х. Ц. Буянтуева хөөрэнэ.

— Тэсэд мүнөө үедэ танай фермэдэ һүн хэр һааргданаб?— гэжэ хөөрэлдөөнэйнгөө забһарта асууха ушартай болобобди. Юуб гэхэдэ, тэрэ үеын дүнгөөр Булагай фермэ урда жэлэйхиһээ һураггүй бага һү һаагаад байгаа бшуу.

— Бүшье хэлэгты. Ехэл хүндүүлхэй асуудалыемнай дайрабат. Жэлэй эхинһээ хойшо табэ һара соо манайхин үнеэн бүриһөө 1219 килограмм һү һаагаад байна. Хэлэхэншье эшхэбтэр. Яахадаа иимэ тулюур байдалда орошоо гээшэбибди гэжэ үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн боложо ябанабди,— гэжэ Хандама Цыдыпозна һанаа алдаха юм.

— Энэтнай нэгэл шалтагаантай ааб даа? Ходо түрүү ябадаг коллектив яагаад гэнтэ миил хойшоо гэрашаха һэм,— гэбэб.

— Минии һанахада, үнеэдэйнгээ искусственнэ үрэжүүлгые зүндэнь табижа, тэдэнээ сагһаань хожомдуулжа ороондо оруулһан дээрэһээмнайл иимэ юумэн болоо. Жэшээнь, 1988 оной түрүүшын хахадта манайда 107 үнеэн тугаллаһан һаа, 1989 оной энэ үе соо 37 үнеэд түрөөд байна. Иигэжэ байхадамнай хаанаһаа һүн ехэ һааргдахаб даа. Үнеэд иигээд лэ зундаа олоороо түрэхэнь ха юм. Хэнэйшье мэдэһээр үнеэдые үбэл эртэ түрүүлхэдэ үбэлдөө-хабартаа, мүн зундаашье һүн ехэ абтадаг гүб даа,— гэжэ тэдэ хэлээд иигэжэ нэмээ һэн:

— Хайшан гэхэб, өөһэдөө алдуу гаргаһан хойноо тэрэнээ заһаха, гэзгэдэлээ түргэнөөр усадхаха гэжэ бүхы шадалаараа оролдохол гүбди.

Иигэжэ хэлэхэдэнь энэ хүн ганса өөрынгөө ажалые хараад ябадаг бэшэ, бүхы фермынгээ байдал, үрэ дүнгүүд тухайнь эгээл ехээр һанаагаа зободог хүн байна гэжэ абаһаар ойлгоо һэмди. Тэрэшье тон зүб. Хаана, ямар суглаан, зүблөөн болоноб, һү һаали тухай хөөрэлдөөн гаранаб тэндэ заатагүй Хандама Буянтуева өөрынгөө һанамжые хэлэдэг, тохёолдоһон байдал тухай сэхэ табидаг хүнүүдэй нэгэн шуу.

— Суглаан бүхэндэ эрхэ бэшэ үгэ хэлэхэеш гээд лэ намайе бэлэдаг юм. Би энээниие һайшаагшагүйб. Тэсэд олонхи зоной амандаа уһа балгаһан шэнги һууханань зэмэлхэгүй бодоод, хэлэхэ ёһотой болохош. Бүхы юумэн ганса намда хамаатай бэшэл. Бултанаймнайл хэрэг ха юм,— гэжэ түрүү һаалишан гомдонгёор дуугарна.

Зай, тиигээд, тэрэ үнгэрһэн зунайнгаа үрэ дүнгүүдые Булагай фермынхид хэр ехээр дээшэлүүлжэ шадаа гээшэб? Нёдондо жэлэй дүнгүүдые абажа харахада, эндэхид 1989 ондо үнеэн бүриһөө 2889 килограмм һү һаажа, район соогоо мүрысөөндэ дахин эрхимлээ. Х. Ц. Буянтуева өөрөө үнеэн бүриһөө 3444 килограмм һү һаагаа һэн. Тэрэшэлэн эндэхи бэрхэ һаалишад Ч. Ж. Шагдарова, Д. М. Дондокова, Б. Г. Намданов, Г. Б. Гармажапова гэгшэд баһал 3000 килограммай хилэ дабаа.

Һаяшаг Хандама Цыдыповнатай уулзахадаа, энэ жэлэйнь үрэ дүнгүүдээр һонирхоходомни, тэрэ яһала урмашанги байгаа бэлэй. Тэрэншье гайхалгүй. Байгша оной үнгэрһэн хоёр һарада энэ фермынхид үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 350 килограммһаа дээшэ һү һаагаа гэхэ гү, али нёдондоной энэ үеынхиһөө 100 шахуу килограмм ехэ продукци үйлэдбэрилэнхэй. Нүхэр Буянтуева энэ үе соо 560 гаран килограмм һү һаагаад, район соогоо мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана.

Үшөө нэгэ юумэн тухай хэлэхэ шухала гэжэ һананаб. Һая болотор Чисаанын совхозой Булагай фермэдэ һаалишадаар гол түлэб наһажаал болоһон, диилэнхидээ наһанай амаралтада гараха болоһон хүнүүд хүдэлдэг байгаа. Эдэ жэлнүүдтэ үниикэй хэдэн һаалишад наһанай амаралтада гаража, тэдэнэй орондо залуу басагад, хүбүүд эндэ хүдэлхөөр ерээ. Хандама Цыдыповна, мүн баһал дүршэлтэй һаалишад Дешима Морхоевна Дондокова, Чимит Жамбаловна Шагдарова гэгшэдэй үдэр бүриин туһаламжа, дэмжэлгээр лэ залуушуул мүнөө шадамар бэрхэ, түрүү фермынгээ нэрэ солые үшөө дээшэнь үргэжэ ябадаг хүнүүд болонхой.

Энээн тушаа эндэхи залуу һаалишан Бэлигмэ Гуруева ехэ зохидоор хэлээ гэжэ һананаб.

— Нютагайнгаа зоной хүгшэн, залуугүй «Манай Хандама» гэжэ дулаахан үгөөр хэлсэхыень дуулахадаа, тэрэнэй өөрөө ходол хүхюун зугаатай, омог дорюун ябахыень харахадаа заатал һаа иимэ һаалишан болодог һайб гэжэ һанагша, атаархагша һэм, тэрэмни хүсэлдөө,— гээд, тэрэ хөөрөө бэлэй.

— Хандама һү ехээр һаангүй яахаб. Үдэр һүниие илгангүй фермэ руугаал тэгүүлжэ ябадаг хүн ха юм. Үнеэдыеньшье харыт. Тэдэнь сэлсылдэжэ, пэндиилдэжэ, үмсын малһаашье һайнаар бөөмэйлэгдэнхэй. Тобир тарган, томо дэлэнтэйнүүд ябахал,— гэжэ эндэхи нэгэ хүгшэн хэлээ бэлэй.

Ажалша бэрхэ хүнэй үри хүүгэдынь баһал тэрэнэй эгээл һайн һайханиие абажа гарадаг, арюун сэбэр жэшээгээрнь хүмүүждэг гэжэ зүб. Энэмнай табан үхибүүдые гансаараа үргэжэ, хүл дээрэнь гаргаһан, хүн болгоһон эхэ болоно. Эгээ ехэ Булат хүбүүниинь совхоздоо парткомой секретаряар хүдэлнэ. Балданиинь — боксоор спортын мастер, Улаан-Үдэ хотодо трэнер. Жэбзэма, Сэсэг басагадынь дээдэ, дунда эрдэмтэй болонхой, хүдэлнэд. Одхон Базар хүбүүниинь лэ һургуулида һурадаг. Ашанарынь баһал олон боложол байна.

Уужам һайхан сэдьхэлтэй, урин налгай, зоримгой сэхэ сэбэр зантай, урагшаал ходо эрмэлзэһэн, эсэшэгүй һанаан хүсэлэнтэй энэ эхэнэрэй ажал, ажабайдалынь тобшоор хөөрэхэдэ иимэл даа.

М. НАМЖИЛОВ.

Хэжэнгын район.

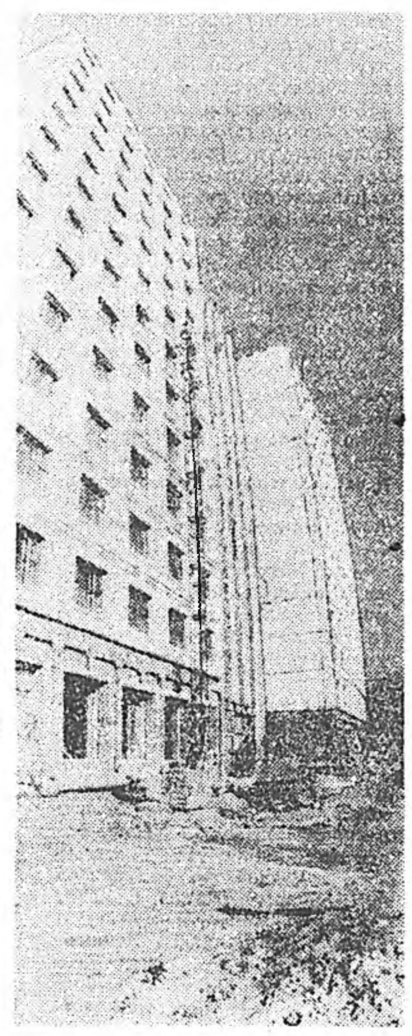

«ШҮТӨӨД БАЙХА ДАНГИНА БЭШЭБДИ...»

ФОТОРЕПОРТАЖ

Арбан хоёр дабхартай зочид буудал республикымнай ниислэл хотын түбые шэмэглэхэ юм. Унжагайруулагдаһан энэ барилгые мүнөө жэл одоошье лаб түгэсхэхэ гэһэн зорилго «Жилгражданстрой» трестын урда табигдаба. 4-дэхи СМУ гол подрядчигынь юм. Хүдэлмэри түргэдхэхын тула 7-дохи, 1-дэхи СМУ-нуудай штукатур шэрдэгшэд һүүлэй үедэ хабаадуулагдана.

Н. Р. Сосновскитой уулзабабди. Энэ хүмнай хорёод жэлэй хугасаада 4-дэхи СМУ-гай профкомой түрүүлэгшээр хүдэлжэ байгаа юм.

Ушар иимэһээ коллективтээ ехэ хүндэтэй. Эхэнэр барилгашадай ажалай эрхэ байдал, ажабайдалыень хүнгэдхэхөөр ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһан тухай Николай Романовичһаа асуубабди.

— Вагончигуудтань орожо харая, — гэжэ тэрэ абаһаар дурадхаба.

Барилгын талмайнуудтахи вагончигууд соо иимэ ариг сэбэр, гуримтай байхыень нэгэтэшье хараагүйб. Хубсаһаа тайлаха, эдеэ хоол бариха газарынь тон аятайгаар түхеэрэгдэнхэй. Улаахан шарайтай сэбэрхэн эхэнэр столовоһоо асарагдаһан эдеэ хоол хубаарилхаар бэлдэнэ.

— Маринамнай удангүй эжы болохо юм. Шэнэ гэртэ нүүжэ ороо. Нарайлха эхэнэрнүүдээ хүнгэн ажалда заатагүй оруулдагбди, — гэжэ Н. Р. Сосновский хөөрэнэ.

Профкомой түрүүлэгшын саашанхи хөөрөөе тусгаарлан үгэбэл, иимэ:

— Ээлжээтэ амаралтаһаа гадуур 6 үдэр нэмэжэ үгэдэг болообди. Түлөөһэтэйгөөр. Гурбан жэлһээ үлүү хүдэлһэн хүн ээлжээтэ амаралтаһаа түлөөһэгүй зургаан үдэр абаха аргатай болоо.

— Амаралтада гарагшадта 30-һаа 100 түхэриг хүрэтэр материальна туһаламжа үзүүлэгдэнэ.

— Хэрбээ анхандаа оройдоол нэгэ зунай спецовко хубсаһан үгтэдэг һаа, мүнөө хоёрые үгэдэг болообди.

— Жэлэй туршада оло дахин үбшэлөөгүй, бюллетень үсөөн абаһан хүнүүдтэ жэлэй һүүл багаар материальна урмашуулга тогтоогдонхой.

— Эхэнэрнүүдтэ тусгаар хабаатай юумэн гэбэл, пятницын үдэр эдэмнай 2 час урид ажалһаа табигдадаг болоо.

— Профилактори, санаторинуудта жэлэй ямаршье сагта путевконуудые үгэдэгбди. Тэсэд эхэнэрнүүднай энээниие гүйсэд хэрэглэдэггүйнь голхормоор.

— Ганса бэе эхэнүүдэй ажалда ороо һаа, хамтын байрада саг дары түбхинүүлдэгбди.

Н. Р. Сосновскиин бэшэшье һанамжануудынь сэнтэй. Жэшээлбэл, штукатур-шэрдэгшэдэй ажалдаа хэрэглэдэг зүйлнүүд ехээр дуталдадаг. Манай предприятинуудта, жэшээлбэл, «Электромашина» заводто иимэ юумэ бүтээжэ болохоор байгаа. Хоёрдохёор гэбэл, «Жилгражданстрой» тресын дэргэдэ арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа гаргадаг цех байгуулха хэрэгтэй.

...Олон дабхар гостиницын сонхонуудай шэлнүүдтэ наранай наартайхан элшэнүүд тудажа, нюдэ һаргаана. Газаа, досооншье ажалай эршэ элеэр обёормоор. Бидэ хоёрдохи дабхарта гарабабди. Хэдэн таһалга соо штукатур-шэрдэгшэд хүдэлнэ.

— Бидэ 7-дохи СМУ-гайбди. Нүхэр Литвинцевагай бригадын... Галина Николаевна мүнөө үгы, депутадайнгаа ажал ябуулна. Бидэнээ нилээн дүршүүлээ. Буряад хүбүүд, басагадые һургаха гэжэ ехэл оролдодог, — гэжэ дүүрэн сарюун шарайтай штукатур-шэрдэгшэ С. Ч. Машеева хөөрэнэ.

Нютагаймни басаган, Захааминай районой Үлэгшэн һууринай дүүхэй Цырен-Дулма Аюшеевна Очирова абаһаар танияад мэндэшэлбэ. Бэеэр набтаршаг, сулахан бэетэй Цырен-Дулмын ханада холисо түрхеэд урматайгаар жэгдэлхэдэнь, хүнгэнөөр хүдэлхыень хараад гоёшоомоор даа.

Мухар-Шэбэрэй Нарһата тоонто нютагтай С. Ц. Бальжинимаева 24-дэхи СПТУ һая дүүргээд ерэһэн Лена Лабановада заабари үгэжэ байба. «Лена, энэ ажал хэр һанаандаш тааранаб?» — гэжэ асуухадамнай, «Шүтөөд байха дангина бэшэбди. Хүшэршье һаань, хүдэлхэл, дадахал гүбди. Гэр байратай болохо гээ һаа...»— гээд, Лена дун сагааханаар энеэбхилнэ.

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Э. А. Жигжитова. 2. Баригдажа байһан гостиница. 3. С. Ч. Машеева, Ц.-Д. А. Очирова.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

Олон асуудалнуудые шиидхэхэ шадабаритай

Улаан-Үдын авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлдэ эхэнэрнүүдэй соведэй үүсхэлээр үнгэрһэн жэлдэ эхэнэрнүүдэй клуб эмхидхэгдэһэн юм. Эндэ элдэб олон һонирхолтой уулзалганууд үнгэргэгдэдэг, хани халуун хөөрэлдөөнүүд болодог, элдэбын асуудалнуудые зүбшэн хэлсэдэг байха юм. Һаяхан эхэнэрнүүдэй клубай үүсхэлээр нэгэдэлэй генеральна директор Ю. Н. Кравцовтой, парткомой секретарь Л. А. Кэчинтэй, профкомой түрүүлэгшэ В. А. Ширабонтой уулзалга үнгэргэгдэжэ, эхэнэрнүүд олон шухала асуудалнуудта харюу абаба. Мүн цехүүдэй болон бусадшье таһагуудай хүтэлбэрилэгшэд эндэ уригдажа ерэһэн байгаа.

Поселогой хүн зоной бэеын элүүр энхые хамгаалха хүдэлмэриие һайжаруулха асуудал клубай һүүлшын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдэбэ. Суглаанда заводой цехүүдэй, нэгэдэлэй болон ниитын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, медицинын хүдэлмэрилэгшэд хабаадалсаа.

Уулзалгын урда тээ эхэнэрнүүдэй соведэй гэшүүд больница, поликлиникэ соогуур ябажа, медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэй, үбшэн зонуудтай, мүн бусадшье хүдэлмэришэдтэй уулзаһан байгаа. Суглаанда хабаадаһан 4-дэхи больницын ахамад врач А. Д. Иринчеев эмшэлгэ, шэнжэлгын түхеэрэлгэнүүдэй дуталдадаг, кадрнуудайнгаа мэргэжэл дээшэлүүлхэ тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө. Мүн гинекологиин таһагые даагша Л. Д. Укоева элүүр энхэ үхибүүдые түрэхэ тухай ба шэнээр баригдаһан поликлиникын үшөөл бага байһан асуудалнууд дээрэ тогтожо хэлэбэ. Удаань медицинын нэгэдэлэй профкомой түрүүлэгшэ Е. Г. Резикова, элүүрые хамгаалха пунктые даагша Г. Д. Цыденова гэгшэд өөрынгөө ажал, байра байдал тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэхэдөө, дутуу дунда зүйлнүүд дээрэ тогтожо, эдэ бүгэдэеэ ойрын сагуудта зайсуулха тухай һанамжалһан байна.

Хэнэйшье мэдэһээр, олонхи цехүүд гүйсэд оньһожоруулагдаагүй гү, али түхеэрэлгэнүүдынь хуушарһан байна. Тиимэһээ ехэнхи ажалаа эхэнэрнүүд бар хүсөөрөө бүтээхэ, хэхэ болоно.

Нэгэдэлэй генеральна директор Ю. Н. Кравцов уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ: «Медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ туһаламжа үзүүлдэг гуримаа бүри һайжаруулхын түлөө оролдохо, эрмэлзэхэбди. Мүнөө манай бултанай гол уялга хадаа ганса үбшэнтэниие аргалха бэшэ, харин хүн зоной бэеын элүүр энхые хамгаалха хэрэгтэ анхаралаа хандуулха болонобди».— гэжэ мэдүүлээ.

Г. ЕЛИСЕЕВА

Хүдөө ажахы шэнжэ[...]

ЭМХИТЭЙ[...] ГУРИМТАЙ[...] ҮНГЭРГЭ[...]

✲ Яруунын, Загарайн, Мухар-Шэбэр[...]онуудай ажахынуудта түл абаха шух[...] дүтэлэнхэй. ✲ Олохон зуутад тодорж[...]ка доторнай түсэбэй ёһоор 628.605 [...]һаа, һүүлэй дүнгөөр 392.582 толгой [...] дээрэ 387.668 хурьгад бүрин бүтэнөө[...]на.

Республикын хүдөө ажахын гол һалбаринуудай нэгэн болохо хонин ажалда мүнөө эгээл харюусалгатай хаһа — түл абаха шухала кампани түлэг дундаа ябажа байна. Байгша оной мартын нэгэнэй байдалаар Буряад ороной хонин һүрэг үсхэбэрилдэг бүхы районуудта дүн хамта 392.582 эхэ хонид хурьгалжа, тэдээнһээ бүхыдөө 388 945 хурьгад абтаба. Элдэб шалтагаанһаа боложо, 3318 эхэ хонид дутуу түрэһэн, 3138 толгой хонид үхэһэн хурьга гаргаһан байна. Тиихэдэ абтаһан хурьгадай 1277-нь гарзада оруулагдаа. Иигэжэ мүнөө дүн хамта 387.668 толгой хурьгад түлжүүлэгдэнэ.

Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулан харахада, байгша ондо 18 086 толгойгоор үсөөн хурьгад абтаба. Тусхайлан хэлэбэл, Бэшүүрэй, Зэдын, Загарайн, Хяагтын, Ахын, Тарбагатайн районуудта мүнөө жэлдэ нёдондонойхиһоо түл хүрэсэ үсөөнөөр түлжүүлэгдэжэ байна. Зэдын районой колхоз, совхозууд аяар 29.549 толгойгоор үсөөн хурьгадые абаа.

Сэлэнгын районой ажахынууд бусадһаа олоор абаһан хурьгадаа гарза хоролтодо оруулба. Эндэ 354 толгой хурьгад алдагдаһан байха юм. Хоринн район 268 толгой, Хяагтын районой хонишод 232 толгой хурьгадаа гарзада оруулаа.

Үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, хурьгадай гарзалалга олошороо гэхэ гү, али 348 толгойгоор олон болгогдоо. Тусхайлбал, 1989 ондо 929 хурьгадай алдагдаһан һаань, харин мүнөө тэрэнь 1277 толгойдо хүргэгдэһэн байха юм. Энэ байдал хонишодой, мэргэжэлтэдэй, хүтэлбэрилэгшэдэй һанаае зобоохо ёһотой.

Юуб гэхэдэ, байгша ондо республикымнай хонин һүрэг эрхилэгшэд 628.605 эхэ хониноһоо тэды шэнээн хурьга абаха зэргэтэй гээшэ ааб даа. Адагынь 600 мянган хурьгадые абажа түлжүүлхын тула хонишод өөһэдынгөө арга боломжые гүйсэд хэрэглэхэ, абаһан түл түрэсэеэ гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхын түлөө оролдохо гээшэ тэдэнэрэй нэрэ хүндын, һэшхэл урманай хэрэг мүн.

Хэнэйшье мэдэһээр, энэ жэлдэ республикын олохон районууд ган гасуурта дайрагдаһан дээрэһээ түсэбөөр хараалагдаһан үбһэ тэжээлээ нөөсэлжэ шадаагүй һэн. Иимэ байдалһаа боложо, хурьгалха хонид һайн шанартай аад, элдэб зүйлэй тэжээлээр хангагдаагүй байха юм. Иимэ байдал дээрэһээ байгша ондо нёдондонойхиһоо үсөөн хурьгад абтаба гээшэ.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗ[...] АБТАЖА БАЙҺАН Х[...]
1990 ОНОЙ МАРТЫН 1-эй М[...]

Районууд	Хурьгадай бүхыдөө абтаһаниинь	Гарзалһаниинь
Баргажанай	8603	52
Бэшүүрэй	35288	60
Зэдын	58954	—
Яруунын	29692	145
Загарайн	10701	22
Захааминай	8752	17
Ивалгын	16525	1
Хэжэнгын	31737	27
Хурамхаанай	21817	15
Хяагтын	36240	232
Мухар-Шэбэрэй	53076	—
Ахын	3310	—
Сэлэнгын	22915	354
Тарбагатайн	13242	84
Түнхэнэй*	—	—
Хоринн	38088	268
Республика бүхыдөө	388945	1277

* Ажаглалта: Түнхэнэй район[...]

Мүнөөдэр—Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр

...ЭЙМ УЯЛААГАЙ АБТАХАДА...

(Уран зохёолшын дэбтэрһээ)

нэрэй дүрэ шарайнууд минии зүрхэндэ хэтэ мүнхэдөө үлөө.

Мүнөөнэй эхэнэрнүүд гүшөөд-дүшөөд онуудай эхэнэрнүүдһээ дээрэ байдалтай болонхойл юм бээз, гэдэһээ үлдэжэ, мүрөө дааража ябаха зон үгы аабза. Гэбэшье...

Хүгжэнги гүрэнүүдтэ ажаһуудаг эхэнэрнүүдтэ орходоо манай һамгад хайрын ороной амитад гээшэ! Тусхай мэдээнэй ёһоор, манай орондо хэдэн миллион эхэнэр ажалшад һүниин халаанда хүдэлхэ баатай болодог. Юундэ? Эхэнэр зониие һүниин халаанда хүдэлгэхэ гээшэ хуулияар хоригдонхой бэшэ гү? Али эрэшүүлтэй адли тэгшэ эрхэтэй болоһон хадань үндэр түрэлтэ эрэшүүл ноёднай тэрэ «эрхыень» эдлүүлжэ, эхэнэр ажалшадаа һүниин халаанда, халуун цехүүдтэ ажаллуулна гү? Манайшье Улаан-Үдын заводуудта, Буряадай гигант гэжэ алдаршаһан ЛВРЗ-дэшье һүниин халаанда, халуун цехтэ ажалладаг эхэнэрнүүд бии гэжэ РСФСР-эй арадай депутадта кандидат байһан Д. Б. Сангажапова элирүүлһэн байгаа һэн. Хамсыгүй шара хубсаһа үмдэһэн эхэнэр замшадай өөрһөө томо гэхээр балта барижархёод, түмэр харгын шпала руу костыль (томо хадааһан) наншажа байхыень хараһан лэ байхат.

Манай орондо, онсолбол, манай республикада эхэнэр зоноо хүндэлжэ, ямбалжа һураадүй гэжэ һунгалтын урдатээ болоһон тэмсэл, һунгалтын дүнгүүд одоо тобойсо элирүүлжэ үгөө даа. Тодорхойлон хэлэбэл, һунгуулиин Севернэ 805-дахи округоор дэбжүүлэгдэһэн гурбан кандидадай хоёрынь засагтай, өөрын мэдэлэй машинатай зон байгаа. Тиимэһээ албан тушаалаа хэрэглэжэ, Улаан-Үдэ руугаа хаа яахан харагдаад лэ, һунгагшадайнгаа дунда «ойлгуулагжын» хүдэлмэри үдэр һүнигүй ябуулһанайнгаа ашаар лэ эхэнэр кандидадые түрижэ гараба гээшэ. **«Үнэнхэ зүрхэнһөө Сүһэгүй хүниие хүндэлдэг байгаа һаа, республика дотороо эмэгтэйшүүлэй социальна байдалые һайжаруулха гэжэ үнэхөөрөө бододог һаа, засаг бариһан эдэ хоёр эрэшүүл эхэнэр кандидадай аша туһада гээд өөһэдынгөө кандидатурые болюулха һааб даа»,** — гэжэ уулзалганууд дээгүүр «бушаганаһан», тэмсэлые ажаглахадаа, би ганса һанаандаа һанадаг байгааб. Теэд манай үе сагта манай орондо, ошожо-ошожо, манай республикада рыцарьнууд хаанаһаа байха бэлэй? «Эхэнэр хүн депутат боложо, юу бирахаб даа, хөөрхы...» гэхысэ.

Баунтын районой Бага-Амалдадай найман жэлэй һургуулида болоһон уулзалга сэдьхэлдэмни бүхөөр хадуугдашоо һэн. Д. Б. Сангажаповагай платформые шагнаад:

— Эхэнэр хүнэй һайнаар ажал хэжэ ябахадал, хүн гэжэ тоодог, бэшэ тээнь үтэ хорхойһоо үлүүгээр һанадаггүйл мандашни, — гэжэ наһажаал буряад эхэнэр һанаһанаа сэхэ хэлээ һэн. Тэрэмнай бүхы наһаараа «Ципиканский» совхоздо малшан ябаад, республикын габьяата малшанай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, мүнөө пенсидэ гараад, энэ һургуулида шорой хамагшаар ажалладаг болоһон Тамара Балмаевна Будаева байба. Юундэ иимэ гомдолтойгоор дуугарһыень һонирхоходомнай, иигэжэ Тамара Балмаевна хөөрөө:

— Теэд юу гэжэб даа? Хүнтэйшье уулзахагүй, зэрлиг шахуу болотороо хүбшэдэ мал хараа6. Олон үхибүүтэйб. Ажалдаа һайн ябахадам, совхозойшье ноёд, районойшье ноёр аргагүй болодог һэн. Пенсидэ гарамсаарни, намайе мартаа, танихаяа болёо. Нэгэшье ноёниинь мүнөө гэртэмни ерэжэ, гараа үгэжэ мэндэшэлдэггүй, ямар байнабши гэдэг гү?!.

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын һайндэртэ урданайхидал адли «Ура!» гэжэ хашхарангүй, манай обществын хүндүүлхэй болоһон асуудалнуудай нэгые— засаг түрын зүгһөө, бар хүсэтэ бүһэтэйшүүлэй зүгһөө эхэнэр хүнүүдтэ хандасын бирагүй талые дайраһандамни, уншагшад намайе хүлисүүжэн. Амаа жэмыгээд, аниргүй һуухадамнай, юумэн ондоо болохоёо байнагүй.

Элшэ дулаанай
Элбэг байхын тулада,
Эдир хүүгэдэй
Элүүр байхын тулада,
Энеэдэ зугаатай
Элбэгжэн байхын тулада
Эхэнэр хүниие
үргэгты,
Эрэшүүлнай! —

гэжэ хандаад лэ, хүндэтэ эхэнэрнүүд, таанараа һайндэрөөр амаршалаад, тооһогүй арюухан, тортоггүй сарюухан ябахыетнай хүсэнэб!

Ц. ДОНДОГОЙ.

Ленинэй орденто ЛВРЗ-дэ 3,5 мянган эхэнэрнүүд хүдэлдэг юм. Локомотивуудые, вагонуудые заһабаридаг, мүн шудхалгын-механическа үйлэдбэринүүдэй цех бүхэндэ эхэнэрнүүд ажаллана.

ЭРХИМҮҮД

Арадай үргэн хэрэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилдэг цехэй диилэнхи олониинь эхэнэрнүүд юм. К. Д. Гордеевагай, Н. П. Сычевагай хүтэлбэрилдэг эндэхи бригаданууд «Баярма» гэһэн электровафельница, торшер, кухниин зүйлнүүдые бүтээн гаргана. Жэлэй эхинһээ эдэнэр абаһан уялга, даабаринуудаа урагшатай дүүргэнэ.

Ниитын ажабайдалда эдэбхитэй хабаададаг эхэнэрнүүд заводто олон юм. Тэрэ тоодо аппаратна цехэй слесарьнүүдэй бригадир М. А. Суетина, шэрэм шудхалгын цехэй бригадир В. Д. Токтохоева, вагон заһабарилгын, булад, зэд шудхалгын цехүүдэй Г. Н. Викторова, С. А. Буркова, Л. С. Гашева гэгшэдые эгээл түрүүлэн нэрлэмээр.

Инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд сооһоо Мартын 8-най үдэр хэн тэмдэглэгдээб гэбэл, заводой ухаалан зохёолгын ба урлан нарижуулгын талаар таһагай инженер Р. Н. Герасимова, ахамад энергетигэй, ахамад механигай таһагуудай түлөөлэгшэд Л. Н. Кобзева, М. В. Потехина, бусадшье олон болоно.

В. КОЛЕСНИКОВА,
заводой ажалай ба салин хүлһэнэй таһагай хүдэлмэрилэгшэ.

* * *

Судна бүтээлгын заводто Раиса Николаевна Михайлова шэрдэгшэдэй, Людмила Федоровна Ковалёва гагнууршадай бригаданууды хүтэлбэрилдэг.

Заводой бусад бригадануудһаа эдэ коллективүүд онсо шалгарна. Тэдэнэр түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатай дүүргэжэ, социалис мүрысөөндэ шалгардаг, ажалай, технологическа журам хазагайруулдаггүй юм. Л. Ф. Коваловагай бригада үнгэрһэн һарын дүнгүүдээр завод дотор дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлжэ, предприятиин захиргаанай Хүндэлэлэй грамотаар, мүнгэн шангаар урмашуулагдаа һэн. Р. Н. Михайловагай бригадада 11 эхэнэр ажаллана. Тэдэнэр судна шэрдэдэг юм. Гадна изолировщигой хүдэлмэри хэжэ шадаха болонхой.

Л. КОЗУЛИНА,
судна бүтээлгын заводой социалис мүрысөөнэй талаар инженер.

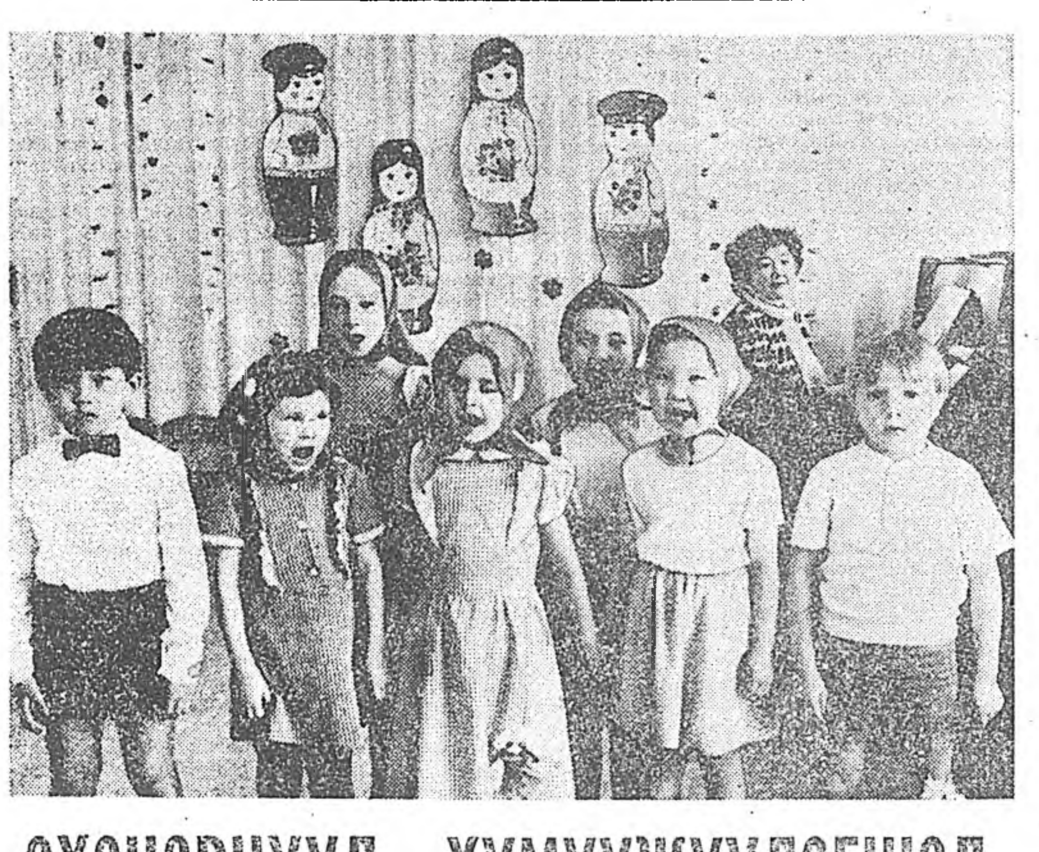

ЭХЭНЭРНҮҮД—ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭД

Улаан-Үдын Октябрьска районой эгээл томо 56-дахи «Теремок» гэжэ сад-яслиин арбан нэгэн бүлэгтэ хорин хоёр хүмүүжүүлэгшэ, 11 няни, 330 үхибүүдые хүмүүжүүлжэ байдаг. Тус сад-яслиие даагшаар ажалай ветеран Л. К. Хребтова томилогдонхой.

Саадай үргэн зал соо үхибүүд хүхюутэй дуу дуулана, уян нугархайгаар хатарна. Хүгжэмэй багша А. И. Оппечко Зүүн Сибириин соёлой институт дүүргээ юм. Тэрэнние үхибүүд ехэтэ хүндэлдэг.

Хоёрдоһи дабтар дээрэхи һаруул кабинет соо багша — логопед В. П. Федорина хоёр бүлэгэй үхибүүдтэ заана. Тэрэ Буряадай багшанарай нституды арбан табан жэлэй саада тээ дүүргэһэн намтартай.

Ахалагша бүлэгэй дүй дуршалтай хүмүүжүүлэгшэд В. И. Соседова, Т. Г. Степанова, Д. В. Андреева гэгшэд үхибүүдэй гэртэхиндэ хүндэтэй хүнүүд юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Үхибүүд дуу дуулана, хатарна; 2. Ахалагша хүмүүжүүлэгшэд В. П. Соседова, Т. Г. Степанова үхибүүдэй дунда; 3. Логопед В. П. Федорина ээлжээтэ хэшээлдэ.

С. БАЛДУЕВАЙ фототекст.

ҮНЭР БҮЛЭ

Үри хүүгэдээ үдхэжэ, айл аймаг зондоо улзы жаргал түхөөн байдаг гэр бүлэнэр, үнэр баян Согто-Хангил нютагта үсөөн бэшэ юм. Дундаһаа дээшэ наһатайшуулай зэргэдэ һаяшаг жагсаһан Батоболодой Батамүнхын хотон эдэнэр сооһоо онсолон илгардаг гэхэдэ, алдуу болохогүй. Эхэ эсэгын үреэлээр нютагайнгаа номгон даруу зантай, ажалша бүхэриг Донара басагантай гэрэй эзэнэй хуби заяагаа холбоһоор 30 гаран жэл үнгэршэбэ. Тэрэ гэһээр эдэнэр нютаг нугынгаа дунда гуламтаяа дэгжээн, үйлэ хэрэгынь үргэлжэлүүлэн ябаха заяатай үри хүүгэдые олоор хүмүүжүүлэн, эхэ эсэгын аша буянгые нангинаар сахина. Батамүнхэтэн хүн эрдэниин 16 үриие алтан дэлхэйдэ заяажа, тэдээнээ тэниглэн номгон сэдьхэлтэйгээр, һайхан абари зантайгаар олоной дунда гаргахые оролдоно. Үри хүүгэдынь эхэ, эсэгынгээ үүсхэл оролдолгые дэмжэн, өөдөө үндын томо болоно. Ехэнүүдынь бэеэ дааһан ажабайдалай замда гаранхай. Тэдэнэйнь дунда һургуули дүүргэһэн, гэр бүлэ болоһоншье хүбүүд бии. Тиимэһээ Батамүнхэтэн аша гушаяа хараха аза талаанда хүртэнхэй. Хүүгэдэйнгээ холо ойроһоо алтан тоонтодоо бусажа ерэхэдэнь, эхэ, эсэгынь гэр соо нилээд үйтан болошодог.

Батамүнхэ ахайтан бүхы сэдьхэлһээ, үнэн сэхээр ажал хэжэл, эды олон үри хүүгэдые эдеэлүүлхэ, хооллуулха, хубсалуулха эшэ үндэһэтэй болонхой. Гэрэй эзэн мүнөө үедэ XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонин һүрэг харууһалдаг.

«Эхэ-Геройн» Алтан Одо яларуулһан Донара абгай ажахынгаа барилгын материал хададгалдаг складые даагша юм.

Хүндэтэ уншагшад, хэрбээ Агын талын Согто-Хангил нютагаар ябабал, орон нютагайнгаа одо заяае үргэлсэхын түлөө оролдон эрмэлзэдэг Батаболодой Батамүнхын үнэр бүлэдэ үнэн хэрэгэйнь түлөө малгайгаа абажа, доро дохиболтнай, алдуу болохогүйл даа. Тиимэһээ Донара абгайханаа Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын һайндэр — Мартын 8-най үдэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршалха дуран хүрэнэ.

Б. ГАРМАЖАПОВ,
манай корр.

Очерк

ОЛОНОЙ НЭГЭН

Дайнай дүлөөр соробхилһон 1943 оной хабарай эхин һарын нэгэ үдэр һэн хаш. Эгээл энэ үдэр аймагай ахамад ветврач Александр Ильич Целовальников ВКП(б)-гэй айкомой нэгэдэхи секретарь Лопсон Базарович Хальбаевай кабинедэй үүдэ татан оробо. А. И. Целовальников Л. Б. Хальбаевтай үни удаан хөөрэлдэжэ, хүдөө ажахын, тодорхойлон хэлэхэдэ, малай эмшэлгэ, һэргылэмжын хүдэлмэриин орёо олон асуудалнууд тухай ехэнхинь тогтоһон, ажалай талаар һанаа зобооһон хэдэн асуудалнуудые шиидхэһэн байна. Нэгэ шухала шиидхэлсэһэн асуудал гэхэдэ, ветеринарна мэргэжэлтэдээр колхозуудые бэхижүүлхэ асуудал байһан юм.

— Дайнда бүхы эрэшүүлнай, тэрэ тоодо һаял урган гаража байһан хүдөө ажахын мэргэжэлтэд мордоо һэн. Үгы, тэрэ үедэ үхэр малай үбшэлхэ, гарзалха ушарнууд олон байгаа. Ветеринарна мэргэжэлтэдые нютагай залуушуулай, илангаяа эхэнэр зоной дундаһаа һурагха эрилтэ шангаар табижа, нэгэдэхи секретарьтай уулзаа һэм,— гэжэ ажалай, партиин ветеран, Буряадай АССР-эй габьяата ветврач, тусхайта пенсионер А. И. Целовальников намда оло дахин хэлэгшэ бэлэй — Колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ захяа, даабаринууд үгтэжэ, табан басагад хүршэ Түнхэнэй түб һууриин Хэрэн тосхон ошохо болоо һэн. Дарья Захарова, Сиен Налханова, Сэбэг Галсанова, Ханда Самсонова, Валентина Хуриганова — эдэл басагаднай Хэрэнэй хүдэлмэришэн-таряашанай һургуули дүүргэжэ, эгээл һанаха, дурдаха мэргэжэлтэднай болоо һэн. Эдэнэршни, үнэхөөрөөшье, бэрхэ зон байгаа. Илангаяа Валентина Хуриганова тэдэнэй дундаһаа шалгарагша һэн.

— Шагна даа, Ольга, энэ эхэнэр тухайгаа газетэдэ бэшэхээ яанаш? Энэшни бэрхэ мэргэжэлтэн болоо юм шуу,— гээд, душэ гаран жэлдэ Ахада айл боложо, ажалуудаг, Александр Ильич Целовальников һагад гүйгшэ бэлэй.

Тэрэ хөөрэлдөөгөө һанажа, һаяшаг наһа бараһан аха нүхэрэйнгөө, хуряахайнгаа захяае эрга бэшэ хүсэндэнь хүргэхэ һанаатай Орлиг тосхондо ажаһуудаг Валентина Ошоровна Самбяловатай (басаган фамилинь Хуриганова) уулзахаяа нэгэтэ ошобоб. Эхэ үндэр нарихан бэетэй, сагаан шарайтай эхэнэр жара наһаяа нилээд шахабашье, хүл хүнгэн, үри ашанараа үргөөд, үшөө ажаллаад байдаг хүн байшаба.

— Минии эхэ эсэгэ хоёр үгытэй зоной үхибүүд һэн даа. Уншэрхэ үлдэхые яһала үзөөб. Һүрөөтэй гушаад оной эхеэр һаял үндыжэ, дунда шадалтайхан айл боложо ябатараа, хардалга, мүрдэлгэдэ орожо түрэлхидни, арбан найматай эгэшэмни Эрхүү хото сүлэгдөө юм. Тэндээ һураггүйгөөр хосорһон юумэл даа. Тэрэ сагта хэн тэдэниие нэхэбэ, һураба гээшэб?— гэжэ Валентина Ошоровна уяран, нюдэнэйнгээ нёлбоһо гүйлгэн байба.— Би тиихэдэ оройдоол долоотой ябаа һэмби. Бадма нагасамни намайгаа үргэжэ, хүн болгожо табиһан юумэл даа. Бурхан даа, үри хүүгэдынь жаргалтай, элүүр энхэ ябаг лэ! Хуряахайлни, минии үргэһэн эсэгэ, Ошор Арзухаевич Хуриганов гэжэ нэрэ обогтой байһан юм. Ехэ эдэбхитэй, шэнэ байдалай түлөө нилээд тэмсэһэн хүн байгаа. Соёлой сомоной Сөөдэй (Сорог тосхоной) мүн «Улаан-малшан» колхозой даргаар хүдэлһэн байгаа. 1940 ондо ямар шалтагаанһаа һэм, би мүнөөшье ойлгоогүй хүм, баһал түрмэдэ тушаагдажа, һураггүй ошоһон гэхэ. Ямаршье хатуу шанга жэлнүүд тогтоо гээшэ һэм даа?

Үргэһэн эхэ, эсэгэнь гүлмэр багахан Валидаа эрдэм олгохо һураха гэжэ оролдоо. Орлигой долоон жэлэй һургуули дүүргэһээр лэ залуухан Валя Кировай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан болоо һэн. Тиихэдэ гал могой 1941 он гаража байгаа бшуу!

— Би 25 толгой хайнаг үүлтэрэй үнеэдые тушаажа абаад, аха нүхэд бусад һаалишадтаяа хэмтэ ажаллажа эхилээ һэм,— гээд Валя хүгшэн энеэбхилжэ, гэр соогуураа энэ, тэрэ юумэ хэжэ ябаха зуураа хөөрэнэ.— Үнеэгээ һаахаһаа гадна бидэнэр үшөө аарюул, тоһо, аарса гэхэ мэтын сагаан эдеэ гаргажа, колхоздоо тушаагша һэмди. Тиихэдэ талханай зүйл ехэл хомор һэн. Сай, дабһаншье хомор бэлэй. Дайнай үедэ бүһэтэй зонойлмнай булта тооной дайнда мордоходонь, эхэнэрнүүд, үхибүүд, үбгэд, хүгшэдэй ажалаа эрхилдэг болоһонийнь танда мэдээжэ. Хара багаһаа хүндэ ажалда, илангаяа мал ажал эрхилжэ, ажалда атаржаһан, хүдэлмэридэ хүдэржэһэн хадаа минии үетэн шанга ажалда дарагдангүй, гэмгүй дабаад лэ гараһан байнаха юм,— гээд тэбэрин һууһан аша хүбүүн тээшээ налгай урин нюдөөр хараад,— эдэшни ехэл жаргалтай сагта түрэһэн зон, — гэжэ хэлэхэ зуураа, ехэл һанаагаа зобоһон хэбэртэй нюур шарайгаа хубилган,— үгы, мүнөөшни юун боложо байнаб даа?! Орон доторнай эндэ, тэндэ буһалгаан болохо, үгы юундэ олон янзын ялатан бэе бэедээ үһэрилдэжэ, алалсаха болобоб? Телевизор хаража, радио шагнажа һуухадаа, заримдаа хуухын үһэн үрзын бодохоёо һананал. Али сагнай иимэ юм гү?

Шэнэдхэн хубилгалгамнай шэнэ шатада гаража, арад зон гэшэмнай эрхээ мэдэржэ, үнэн дээрээ засагаа гартаа абажа, амгалан тайбанай түлөө тэмсэлээ эхилээ. Манай социалис обществые, совет засагые усадхаха коммунис партиин нэрэ хүндые унагаахаар һэдээшэд бии. Хүндэ хүшэр байдалаарнай һамбаашалаад, тэдэнэр толгойгоо үргэнэ, арад зониие идхана зарим нэгэ ушар аһо мэдэхэгүйшүүл мэхэдэнь орожо, манай обществодо таарахагүй үршөөтэ ябуулгануудта хабаадана гээд, тэрээндэ би ойлгуулхые оролдоо һэм.

— Валентина Ошоровна, дайнай үедэ үнеэ һаахаһаа гадуур юу хэгшэ һэмта?— гээд асуубаб.

— 42—43 онуудта үбэлдөө үхэр мал хаража, зундаа үбһэндэ ябалсагша һэм. Үглөөнэй үүр хараанһаа үдэрэй тэн болотор үбһэ сабшахаш, бултанда нормо, тэрэниие лаб дүүргэхэ уялгатайш. Үдэр үбһөө тармаха, бухаллахаш. Һүниндөө үбһэеэ сомогшо һэмди. Һарын сагаанда һүниин тэн болотор ажаллахаш. Нотоогоо ехэнхидээ гар хажуураар сабшадаг байгаабди. Нэгэ звенодо ори гансахан морин косилка бии һэн. Манай ударидагша Сэбэгжаб Сындеева байһан юм. Ехэл бэрхэ, эрэ хүндэл хүсэтэй, ажалша эхэнэр һэн. Эрэ хүндэл сомоо сомохо, толгойлхо.

— Ветеринар ябаһанаа хөөрыт даа. Александр Ильич таниие бэрхэ кадрнуудай нэгэн байһан юм гэжэ ходо хэлэгшэ һэн.

— 1943 оной намар колхозой түрүүлэгшэ М. С. Арзухаев намайе Хэрэндэ ошожо һурахыемни дурадхаа юм. Колхозуудта ветеринарнууд тон хэрэгтэй байһан. Колхозуудһаа 5 басагад эльгээгдэжэ, Хэрэнэй хүдэлмэришэн-таряашанай һургуулида (ШКМ) һураа гээшэбди. Энэл манай «академи» болоо һэн— гээд, хүхюун зантай Валентина хүгшэн энеэбхилээд абана.— Зургаан һара һураад, ветфельдшернүүдэй үнэмшэлгэтэй, нютагаа бусаа һэмди. Тэрэ үедэ үхэр малай эдихэ тэжээл тон хомор байгаа. Мал элдэб үбшэндэ нэрбэгдэжэ, гарзалхань олон һэн. Эбэртэ бодо малай бруцеллез үбшэн, морид ба хонидой элдэбын үбшэн. Эдэниие эмшэлхэ, һэргылэмжын ажал ябуулха иимэл зорилтонууд урдамнай табигдаһан юм.

1944 оной зун залуу мэргэжэлтэн Валентина Хуриганова Сорогой ветпунктые даагшаар томилогдобо. Нютагайнь ажалша малша зон шэнэ мэргэжэлтэнэй бии болоходо хүхеэ юм ааб даа. Валя басаган үдэр һүниие мэдэнгүй холо ойрын фермэ отарануудаар мориёо унаад лэ, ябажал мэдэбэ. Хайнаг, һарлаг мал дошхон, зээрэг, даб гэһээр хүндэ баригдахагүй, зэрлиг гүрөөһэндэл адли. Ами амяараа ябажа эмнэхэ, тариха арга үгы һэн. Аймагай бүхы мэргэжэлтэд хамтараад, колхозуудта гаража, эмнэлгын ажал ябуулдаг бэйгаа. Нэгэтэ зун Сталинай нэрэмжэтэ колхозой холын бэлшээринүүдээр ябажа, үхэр малай шуһа абаха болобод. Залуу мэргэжэлтэн-басагадай хүтэлбэрилэгшэнь аймагай ветврач А. И. Целовальников.

— Нилээд олон фермэнүүд, гүүртэнүүдээр олон хоногто ябажа, үхэр малай шуһа абаа һэмди. Бруцеллез үбшэнтэй мал элирүүлхэ түсэб урдамнай табигдаа бэлэй. Ажалайнгаа дууһахада пробиркатай шуһаяа Хэрэн абаашаха саг ерэбэ. Тиихэдэ Ахадамнай мүнөөнэйхи шэнги ветбаклабораториин үгы байгаа һэн. Хэн ошохоб? Ошохол хүн үгы. Бинь нэгэтэ ашаашаниие дахажа тиишэ ошоһон байшабаб. Тиигэжэ бил ошохо баатай болоо һэм. Эгээл хурдан, гэшхэдэлтэй мори хазаарлажа абаад, шуһа уутадаа хэжэ, зунай нэгэ үдэр харгы замдаа гараба6. Ядахадаа харгыдаа хани болохо нүхэргүй гараа бэлэйб. Мүнөө һанахадаа ямар тэнэг, юумэһээ айхагүй зоримгой хүн ябаа һэнбиб. Ганса тойроод байһан дуугүй байгаали минии аянай нүхэр, бурхамни, хамгаалагшамни болоо һэн ааб даа. Үглөөнэй үүр сүүрээр Бүгсөөнэй эхинһээ гараһан хүн, үдэшэ тээ Нүхэн-Дабаан хүрэжэ, ута эгсэ дабаагаа бууухадам буришье нюдэ хаамаар харанхы болошобо даа. Дабаагаа бууад, нүхэн харанхы соогуур хазаар мориндоо найдаад лэ ябажа мэдэбэб. Уданшьегүй нохойн хусаха дуулдажа, айлай дүтэхэн болоһые мэдэхэдээ моримнишье ульгам боложо, өөрөөшье һэргэбэб. Тэрэмни Мондын малша айлайхи байшаба. Тэндэ амаржа үглөөниинь баһал харгы замаа үргэлжэлүүлээ бэлэйб. Аяар дүрбэ хоножо, Хэрэн хүрөө һэм, — гэжэ Валентина Ошоровна ташаганаса энеэнэ.

— Һайн хүрөө һэн аабзат даа?

— Баһаг һайн. Ахын хүн яашахаб. Тэрээнһээ болохые үзэһэн байгаа бээзб.»

«Улаан-Шарзэ», «Улаан-Аха» колхозуудаар ветпунктые даагшаар ажаллаа. Үхэр малай үбшэн тахал эмнэжэ, тэрэниие усадхаха хэрэгтэ нилээд хубитаяа оруулһан хүн. Эдэл түрүүшын ветеринарнуудай аша туһаар үхэр малай бруцеллез үбшэн огто үгы болгогдоо юм. Энэ хэрэгтэ Ахын «Айболит» А. И. Целовальниковай ба тэрэнэй шабинарай үүргэ тон ехэ. В. О. Хуриганова — тэрээнэй шаби, бэрхэ һурагшань ябаа. Дайнай дүлэтэ шэмэрүүн жэлнүүдтэ ажаллажа ябаһан ажалай баатаршалга гаргажа, Илалтын мандахые шэрээлсэһэн дайнай ара талын сэрэгшэ олоной нэгэн гээшэл даа.

Мүнөө түрэл Ахымнай районой байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн гүйсэдхэхэеэ байхада, республикын газетын хуудаһанда олоной түлөө оролдоһон, хамтын хэрэгтэ хабаадаһан ветеранууд тухай бэшэхэ һанал бии.

О. БАЛДАНОВА.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

УЛАСХООРОНДЫН КОНФЕРЕНЦИ

БУДАПЕШТ. «Зүүн Европотой һаналаа нэгэдэлгэ — Европодохи хамжаан» гэһэн конференци хүдэлмэреэ эндэ дүүргээ. Болгариин, Чехословакиин, ГДР-эй, Польшын, Румыниин, Венгриин политическэ эмхинүүдэй түлөөлэгшэд тэрээндэ хабаадаһан байгаа. Венгриин сүлөөтэ демокрадуудай холбооной үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн конференцидэ хабаадагшад тус районой политическэ хүгжэлтын асуудалнуудые, Европын ерээдүй байдалай хамжаанай зорилгонуудые зүбшэн хэлсэбэ.

Тусхайлбал, мүнөө үеын Европын оронуудай бии байгаа хилэнүүдые хубилгаха аюул тохёолдуулагдахадаа магадгүй. Шэнэ ниитэ нэгэн Европо Хельсинкидэхи зүблөөнэй дүнгүүдээр түйлагдаһан үгэеэ ойлголсолгонуудта үндэһэлдэг аюулгүй байдалай байгуулалтада Советскэ Союзые хабаадуулха ябадалда түшэглэхэ ёһотой гэжэ конференциин мэдүүлгэ соо заагдана.

ДАРЫ ТҮРГӨӨР НЭГЭДҮҮЛГЫЕ БУРУУШААНА

БЕРЛИН. Германиин хоёр гүрэнние дары түргөөр нэгэдүүлгые буруушааноб гэжэ демократическа социализмын партиин түрүүлэгшэ Грегор Гизи мэдүүлбэ. Германи шэнэдхэгдэһэн ГДР-эй хубилгагдангүй үлэһэн ФРГ-һээ бүридүүлэгдэхэ ёһогүй. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, хоёр гүрэнэй валютна холбооо байгуулга, мүн ГДР-тэ хүдэлмэригүйшүүлэй бии бололго социальна найдалгүй байдалда хүргэхэдөө магадгүй. Энээнтэй дашарамдуулан, нимэ хараа бодол зохёохо комиссиин урда эрилтэнүүдые табиһан байгаа. Нэн түрүүн ажал ябуулгынгаа үрэ дүнгүүдые олониитын анхаралда табиха ёһотой.

Шата шатаар ойртон дүтэлэлсэлгын замаар хоёр гүрэнние нэгэдүүлхэ хэрэгые түйлаха тухай демократическа социализмын партиин дурадхалые Г. Гизи баталһан байгаа.

СЭРЭГЭЙ ТАЛААР ОРОНОЙНГОО ПОЛИТИКА ТУХАЙ

ВАШИНГТОН. Һүүлэй жэлдэ Варшавска хэлсээнэй оронуудта «гайхамшагта» хубилалтануудай болоһон дээрэһээ уданшьегүй Зүүн Европодо совет сэрэгэй хүсэнүүд нилээд хороогдохо байна. Ушар нимэһээ Варшавска Договордоо Баруун Европодо аюул тохёолдуулһан асари ехэ хүсэн зандаа үлэхэ байһаниинь мэдэгдэнэгүй гэжэ США-гай оборонын министр Ричард Чейни мэдүүлбэ.

Дэлхэй дээрэ сэрэгэй-политическэ байдалда асари ехэ хубилалтануудай боложо байһан ушар өөһэдыгөө хамгаалха талаар мүнгэн һангые бүридүүлгэдэ хубилалтануудые хэхэ шухала байһыень элирхэйлэн харуулна гэжэ тэрэ мэдэрээ. Зүүн Европодохи хубилалтануудай, США-гай болон СССР-эй хоорондохи харилсаануудай мүнөөнэй хэмжээндэ үлөө гээшэ һаань, Европо түбидэ стратегическэ добтолхы буу зэбсэгүүдэй, юрын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй талаар договорнуудай баталагдаад байгаа һаань, США сэрэгэй гаргашануудаа хороохо юм гэжэ Чейни сэхэ мэдүүлбэ. Үгы һаань, Пентагон сэрэгэй эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ гаргашануудаа бага болгохо программаһаа арсаха болохо.

1995 он болотор США сэрэгэй гаргашануудые ВНП-гэй 4 процент хүрэтэр хороохые, 1991 оной финансын жэлдэ энэ дүнгые 5 процентдэ хүргэхые хараална гэжэ оборонын министр мэдээсэбэ.

ФИЛИППИНЭДЭХИ БАЙДАЛ

МАНИЛА. Президент К. Акинада эсэргүүсэгшэдэй Кагаян провинциин захиргаанай түб — Тугегарао хотодо үүдхэгдэһэн үймөө буһалгаанай һүүлээр Филиппинэдэхи байдал орёо түгшүүритэй байһаар. Провинциин урдын губернатор Р. Агинальдын тала баригшадай амаралтын үдэр зэбсэгтэ ябуулгануудые үүдхэһэнһээ уламжалан, 14 хүн алуулаа, 10 гаран хүн шархатаа.

Восстаниин дарагдаашье һаань, гүрэнэй урбалта хэхэ гэһэн һэдэлгэнүүд эндэ үшөөл зайсуулан сарагдаагүй байһаар. Полициин сэрэгүүд Манилын үйлсэ гудамжануудые хинана. Ниислэл хото руу ороһон харгы замууд дээрэ бронетранспортернууд табигдаа. Гүрэнэй толгойлогшын байрые — Малаканьянска ордониие тойруулаад хиналта-шалгалтын нэмэлтэ пунктнууд байгуулагдаба. Манилын орон доторой ба уласхоорондын аэропортнуудые сэрэгүүд эзэлбэ. Городой оршондо байрладаг Вильямортохи агаарай сэрэгэй хүсэнэй баазын харуул шангадхагдаа.

Мүнөөдэр — Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр

«ХҮЛЕЭН БАЙХАБ, ИНАГ ХАЙРАТАМНИ!»

ЭЖЭЛ ХОЁРОЙ ХУБИ ЗАЯАН ТУХАЙ

ТИИМЭШЬЕ үни бэшэ, 1983 ондо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан нютагаймни үшөө нэгэ хүбүүн, ехэ бүлын эсэгэ Лубсан-Цырен (Константин) Самбуевич Доржиев наһа бараа һэн.

Тэрэ Буряадай түрүүшын эрдэмтэ Доржи Банзаровай нютаг Үшөөтэй һууринда түрөө юм. Лубсан-Цыренэй элинсэг эсэгэ суута ангуушан Мохор Банзаракцаев 48 баабгай алаа, харин 49-дэхииень хутагаараа хадхажа, амииень таһалаа юм гэдэг. Сахюуртай буунь аараһан байгаа бшуу.

Һууриндань гансал эхин һургуули бии һэн. Тиимэһээ эхынгээ һайгаар Лубсан-Цырен хүршэ Гэгээтэ тосхондо һурадаг байгаа. Гурбан жэл удаа удаагаар тэрэ энэ нютагта һураһан байна. Гурбадахи үбэлдөө нилээд томо боложо, ёһотойл эрэ шэнги болоо һэн. Тэрэнэй эхэ Дымбрыл ахай хүбүүгээ хараад баярладаг, омогорходог бэлэй. Айл боложо шадаагүй, гансал хүбүүтэй болоһон юм.

Үбэлэй каникулай үедэ Лубсан-Цырен эжыдээ туһалдаг, сүлөөтэйдөө шандагануудые агнадаг, шонодой олон байһан тэрэ сагта һүниндөө хонин һүрэгөө һахилсадаг байгаа. Нэгэтэ ганга соо нууга түхеэрээд, шонодой ерэхые хүлеэбэ. Теэд урид үнэгэнэй бии болоходо, эдир ангуушан нэгэ буудаад, тэрэниие онобо. Тэрэ үдэрһөө нютагай үбгэд Лубсан-Цырениие «угай ангуушан», «залуу Мохор» гэжэ нэрлэдэг болоһон байгаа.

Эхэнь үбшэлөөд, нюдэнэйнь хараа муудаһан байна. Хонин һүрэгөөшье адуулха аргагүй һаалишадта ошоод, амһартыень угааха, тэжээл хубаалсаха. Эхынгээ ядалсахые хүбүүниинь ойлгоошье һаа, байн-байн заһарха бээз гэжэ найдадаг һэн.

1943 ОНОЙ эсэстэ хүндөөр шархатаһанай һүүлээр би түрэл Зэдэ нютагтаа бусажа, партиин райкомой аппарадта хүдэлжэ захалһан байнаб. Тэндэһээл би 1941 оной июнь соо албанда татагдаһан байгааб. Фронтдо ябажа ерэһэн хадаа районой ажалшадай урда, илангаяа районой түб Петропавловкада албанда ошохоёо бэлдэгшэдэй урда үгэ хэлэхэдээ, алдарта генерал Доваторай командалдаг 2-дохи гвардейскэ морин сэрэгэй корпусто суглаа дайлалдаһан олон ондоо үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд тухай хөөрэхэб. Нэгэ иимэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр Лубсан-Цырен Доржиев намда дүтэлжэ ерэбэ. Сэдьхэлээ ехэ хүдэлһэн янзатай. Минии дүү хүбүүн Цырендоржотой суглаа Гэгээтэдэ һурадаг юм һэн. Үргэн мүртэй сэбэр залуу хүбүүн урдамни сэхэ зогсоод: «Нүхэр ахалагша лейтенант!» — гэжэ сэрэгэйхеэр хандаба. Ушарынь гэбэл, фронтдо һайн дураараа ошохо гэһэн мэдүүлгэ тэрэнэй барихада, районой военком үбшэн ганса эжытэй гэжэ мэдэхэ хадаа арсаһан байна. Түрэлхидни, колхознай эжыемни харалсана ааб даа, ходо бэшэг эльгээжэ байхалби гэжэ Лубсан-Цырен хэлээ һэн. Эрид зоримгойень тиихэдэ би ойлгоһон байгааб.

Военкомдо энээн тухай хэлэжэ үгэхыемни тэрэ намайе гуйһан байна. Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь байһан Иннокентий Иннокентьевич Болдогоев минии гуйлтаар военкомтой хөөрэлдэбэ.

Хэдэн үдэрэй үнгэрһэн хойно районой түб Петропавловкада үдэшэлгэ болобо. Үшөөтэй һууринһаа үдэшэгшэдэй дунда пулеадаа нюдэ хүрэтэрөө даража бооһон Цырен-Дулма гэжэ нэрэтэй залуухан басаган байлсаа һэн. Лубсан-Цырен тэрээнтэй табан жэл соо нэгэ һургуулида һураһан байгаа. Тэрэ оройдоол 15-тайхан. Эгээл һуража ябахаар наһаниинь. Теэд колхоздоо эрэшүүлэй ажал хэхэ баатай болоо бшуу. Хайрлажа байһыень мэдэһэн юм шэнги басаган хитэнгеэр хүбүүндэ дүтэлөөд, хахасангаа гараа үгөө һэн.

— Намаяа хүлеэгээрэй даа, Цырен-Дулма. Хүлеэхэ гүш?— гэжэ хүбүүнэй һурахада, дуугарһанаа хүсэд ойлгоншьегүй:

— Хүлеэхэб, — гэжэ басаган аргаахананаар харюусаа бэлэй...

Намтай хахасахадаа, манай нютагай Жимбэ Цыденжапович Пагбаевта адли мэргэн буудагша болохоб гэжэ Лубсан-Цырен хэлэһэн юм. Тэрээн тухай албанда ошохоёо бэлдэгшэдтэ би хөөрэһэн байгаа ха юмбиб.

1943 оной дүүрэтэр түр зуурын бэлэдхэл гараад, удаадахи жэлэй хабар фронтдо мордоо һэн. Үсэд нэтэрүү, шуран солбон хүбүүе уданшьегүй отделениин командираар томилбо. Нүхэдынь тэрэниие ородоор Костя гэжэ нэрлэхэ. Тэрэл сагһаа Константин Самбуевич гэжэ алдаршаһан байна.

1944 оной зун Костя Доржиев В. И. Чуйковой 8-дахи гвардейскэ армиин бүридэлдэ совет дайдаяа немец фашистнуудһаа сүлөөлэлсэбэ. Ковель шадар түрүүшын шалгалта гараба. 226-дахи гвардейскэ стрелково полкын пулемётчик байгаа. Түрүүшынгээл байлдаанда комсомол хүбүүн зоригтой сэрэгшэ, мэргэн пулемётчик байһанаа харуулһан байна. Гэбэшье мэргэн буудагша болохо гэһэн зорилгоёо тэрэ орхёогүй һэн.

Уданшьегүй шалгарһан сэрэгшые мэргэн буудагшадай богони болзорой курсада эльгээбэ. Тэрэнээ дүүргээд, мэргэн буудагша Доржиев Украинаар дабшаад, хилэ дээрэхи Буг мүрэниие гаталалсаһан, Люблин хотын түлөө тулалдаһан, Майданек концлагерьһаа барянда байгшадые сүлөөлэлсэһэн байна.

Мэргэн буудагшада дайнай үедэ амарха сагынь болодоггүй юм. Мэргэн хёрхо, шандааһатай шурбэһэлиг байхаһаа гадна тэсэбэри, арга мэхэ хэрэгтэй. Үшөөтэйн дайдын үргүүһэн эдэ бүхы шэнжэ, шадабари Лубсан-Цырендэ түгэс бии һэн. Энээнэй ашаар богонихон болзор соо тэрэ зуу гаран фашис эзэмдэгшэдые хюдаһан байна.

Гэбэшье декабриин хүйтэн нэгэ үдэр мэргэн буудагша Доржиевай фронт дээрэ үнгэргэһэн һүүлшын үдэрынь болоһон юм. Польшын Висла мүрэн дээрэхи Магнушев хото шадар эртэ үглөөгүүр мэргэн буудагша нейтральна газарһаа ажаглалта хэжэ байба. Дайсанай тагнуулшаниие гэтэжэ, хэдэн час соо тэрэ хүдэлэнгүй хэбтэбэ. Һалхин үлеэжэ, тооһон үрхиршэбэ. Нюдэеэ аршаха гэжэ үлэ мэдэг хүдэлөөд абахадаа, өөрыгөө мэдүүлжэрхиһэн байна. Буугай һүрэхые тэрэ дуулаа һэн гү, үгы гү, юрэдөө саашаа юунэй болоһые огто һанадаггүй...

Мэдээ ороходоо, амиды үлэхын түлөө үсэд нэтэрүүгээр тэмсэхэ зорилготой болоһоноо залуу хүбүүн ойлгоһон байна.

Дахин лэ шүдөө зуугаад, зол хубиингаа наашаа эрьехэ байһанда батаар этигэжэ, амиды үлэхэ гэһэн зорилгоёо бэелүүлжэ захалаа һэн.

Аяар табан жэл соо тэрэ хоёр бэшэг абалсаа юм. Зургаадахи жэлдэнь бэшэгүүд ерэхээ болишобо. Дайн үни дүүрээд, бүхы фронтовигууд нютагтаа бусанхай. Костил ерэнэгүй. Шархатаад, госпитальдо хэбтэһыень Цырен-Дулма мэдэдэг һэн тула тэсэбэритэйгээр хүлеэдэг байгаа.

Утэлһэн, хараагүй болоһон Дымбрыл эжын гэртэнь ороһон хүн бүхэндэ хүбүүнэйнгээ бэшэг һарбайгаад, уншахыень гуйдаг һэн. Хүнүүд зүб уншажа үгэнэ гээшэ гү, мэхэлнэгүй ха гү гэхэшэлэн эжын һанаагаа зободог байгаа. Хэдэн хүндэ уншуулаад, зэргэсүүлээд үзэхэ. Теэд хүбүүниинь яһала эдэгэжэ байнаб, иигээд бүрил һайн болохсо байнаб гэжэ ходо бэшэдэг бэлэй.

Харин нэгэ хэды сагай үнгэрһэн хойно шамдашье, эжыдээшье һаалта болохо аргагүйб гэжэ Костя бэшэбэ. Тэрэ үдэртөө «ерэ, би шамай хүлеэнэб» гэһэн телеграмма холын госпитальдо агаарай утаһаар дамжуулагдаһан байна.

— Тиихэдэ һайса бодомжолжо үзөө һэм. Медицинын намда туһалжа шадахагүй һэн тула гэртээ бусаха аргагүйб. Утэлһэн үлбэр эжыдээ яагаад бусахабиб? Намайе хүлеэһэн басагыеш юунэй түлөө зобоохобиб? Украинада, инвалидуудай байшанда, үлэхэ гэжэ шиидэһэн байнаб, — гэжэ Константин Самбуевич хожом дурсадаг һэн.

Нютагтаа бусажа ерэһэн тэрэ гашуудалта үдэрөө 1983 ондо наһа бараталаа мартаагүй юм. Зургаан жэлэй саана хүлөөрөө гаража ошоһон гэртээ тэрэ өөрөө ябаад ороо бэшэ, харин тэрэниие тэлэжэ оруулаад хэбтүүлээ. Эжынь эдэ жэлнүүд соо али зэргэ хүгшэрөө гээшэб! Хүбүүнэйнгээ дуугархые дуулахадаа, гараа урдаа барижа, дүтэлжэ ерээд, мүрыень, нюурыень, хиргагдаһан үһэтэй толгойень, хүл, гарыень шэшэргэнэһэн хургаараа эльбэжэ үзэбэ. Угтагшадай хэнииньшьеб бээ барижа ядаад уйлашаба.

— Энэ үедэ операцида эльгээгдээд байхаһаа һураггүй хүндэ байгаа һэн. Халаг, юундэшье үлээгүй гээшэбиб гэжэ өөрыгөө гэмнэбэб. Эжыгээл миил зобоохо гэхэшэлэн. Эгээл тэрэ сагта Цырен-Дулма срондомни дүтэлжэ ерээд, нюдэ руумни сэхэ хараад, хүнэй хараһаар байтар тонгойгоод, тоолажархиба. Тиихэдэнь лэ мүр делыемни татажа байһан даашагүй хүндэ нэгэ ашаан хүнгэхэнөөр һолжороод унашоһон шэнги болобо. Нангин аршаанаар сүршэһэндэл адли, сэдьхэл, бүхы бэемни гансата һэб гэшэбэ. «Үгы даа, бэлээр булигдахагүйб, үшөөл тэмсээд туршаяяши даа!» — гэжэ досоомни зориг орсод, наран гараһандал болоо бэлэй, — гэжэ Константин Самбуевич дурсаа һэн.

Зоной тарахада, гурбуулаа үлөөд, Цырен-Дулма сэрэгшын дэрэдэ нэнгээд, аргааханаар аянгалан татаба:

Бинииг бичихэдээ нигэжэ
бичиниэ:
Бээрээ ерэтэрэм хүлеэн
байгаарай.
Бэеэрээ ерэтэрч хүлеэн
байхаб даа
Бандидуудые дарежа герой
болооройш даа.

Хэн энэ дуу зохёогоо юм? Цырен-Дулма гү, али хүлеэхэ һэшхэлтэй ондоо басагад гү? Хэншье мүнөө тэрэниие мэдэхэгүй. Мүнөөшье һайндэрэй үедэ нютагай буурал толгойтой үбгэд «Хүлеэн байхаб» гэһэн дууе гуниг дүүрэнээр дуулаад, абадаг байха.

С. ХАНДАЖАПОВ,
дайнай инвалид.

(Түгэсхэлынь хожом гараха).

«СССР-эй ФОТО-ДАНГИНАНАР — 90»

«Сэбэр һайхан шэг шарай — зол жаргалай шухала зүйл гээшэ» гэжэ француз суута зохёолшо Стендаль хэлэһэн гэдэг. Тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүд Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагуудай музей соо нээгдэһэн выставкэдэ сэхэ хабаатай. Ушарынь гэбэл, нигүүлэсхы-коммерческэ «СССР-эй фото-дангинанар-89» гэжэ бүхэсоюзна конкурсын дүнгүүдээр тус выставкэ эмхидхэгдэһэн байна. Выставкэдэ дэлгээгдэһэн зурагуудые хараха дуратайшуулда биледүүдые худалдажа сугларһан мүнгэн СПИД үбшэнтэй тэмсэлэй жасада оруулагдахаһаа гадна Буряадай соёлые хүгжөөлгэдэ үгтэхэ юм.

Сэхыень хэлэхэдэ, хүнэй нюсэгэн бэе харуулха гээшэ нүгэлэй ехэ нүгэл гэжэ бидэнэй ухаан бодолдо гүнзэгыгөөр нэбтэрүүлэгдэһэн байна. Тиигээд лэ нюсэгэн бэе харахадаа, ухаа мэдээгээ алдаха, делтирхэ баатай болоһон байнабди. Мүнөө болоһон хойно нюсэгэн бэе али ушарта искусствын зүйл болоноб, хаанань үзэмжэгүй ябадал болоноб гэжэ илгаруулжа шадахагүй хүмүүжээ гээшэбди. Тиимэһээ эдэ зорилгонуудые шиидхэхэһээ гадна орон соомнай бии боложо байһан шэнэ мэргэжэлтэдые-фотоманекенщицэнүүдые бэдэрһэн конкурс эмхидхэгдэһэн байгаа. Тэрээндэ зуу мянга гаран басагад хабаадалсаа. Илаһан басагадынь Совет орондо үйлэдбэрилэгдэдэг эд бараа хилын саана харуулан дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ хабаададаг болохо юм.

Тиин Москвагай, Литвагай эрхим фото-шадабаританай: А. Арманасай, Ю. Веселовой, С. Васильевой, Р. Дикавичусай, бусадай буулгаһан (126 хүнэй) зурагууд абтаа. Хэдэн шатаар эмхидхэгдэһэн конкурсдо Кишинёв хотодо ажаһуудаг Ирина Ганя илагшань болоһон байна. Энэ конкурсдо илажа гараһан ба шагналнуудта хүртэһэн 11 басагад өөһэдынгөө шангуудые нёдондо Москва хотодо үнгэргэгдэһэн валютна аукциондо табяа бэлэй. Тэндэһээ сугларһан мүнгэниинь «АнтиСПИД» гэхэ мэтын энэрхы сэдьхэлэй хэмжээ ябуулгануудта дамжуулагдаа бэлэй. Харин тэдэ басагад Италида, Америкын Холбоото Штадуудта, Австралида ошожо, дурсагдагша оронуудай эрхим бэрхэ дизайнернуудтай, уран зураашадтай, фотографуудтай хүдэлжэ, дүршэл шадабаритай боложо байна.

Мүнөө «СССР-эй фото-дангинанар-90» гэжэ конкурс соносхогдонхой. Тэрээндэ хабаадаха дуратайшуулые уринабди.

Сампиловай нэрэмжэтэ выставкэ тухай. Энэ выставкые олон ондоогоор ойлгожо болоомоор. Юуб гэхэдэ, шэнэ иимэ бүтээлнүүдые сэгнэжэ һуража байна ха юмбибди. Тиимэшье һаа, тус выставкэ олоной һайшаал магтаалда хүртэнэ. Жэшээлхэдэ, энэ выставкэ Шэтэ хотодо тон һайн сэгнэлтэдэ хүртөө.

Манай выставкэ хаража үрдөөгүй хүнүүдые уринабди. Выставкэмнай мартын 18 болотор хүдэлхэ юм.

А. КРАСНОПЕЕВ,
эмхидхэлэй комитедэй гэшүүн.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Выставкын зал соо. 2. Фото-шадабаритадай нэгэ бүтээлһээ буулгабари.

В. ГАРМАЕВАЙ фото.

ҺОНИРХОЛТОЙ УУЛЗАЛГА

Новоселенгинскын дунда һургуули дүүргэжэ гарагшад сугларжа, түрүүшын жэлнүүдтэ яагаад һурадаг тухайгаа мүнөө үеын залуушуулда хөөрэжэ үгэбэ. Тус һургуули 1947 ондо дүүргэжэ гараһан һурагшадай дунда РСФСР-эй ба Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Г. Ц. Сэбжаев, энэ һургуулида удаан саг соо хүдэлһэн багша С. П. Петрунов гэгшэд бии. Эдэб үедэ тус һургуули дүүргэһэн һурагшад мүнөө һуража ябаһан хүбүүд, басагадта эрдэм мэдээсээ үгэжэ, һайн һайхан хэрэгээ үргэлжэлһөөр. Бултадаа энэ үдэшэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаа. Байгша ондо тус һургуули дүүргэхэеэ ябаһан һурагшад һонин концерт наада аха нүхэдтөө харуулаа. Тиихэдэ эндэ ерэһэн айлшадшье миин һуугаагүй. Тэдэнэр ябууд зохёоһон наадануудаараа бултаниие һонирхуулаа. Энэ уулзалга хадаа һүүлэй арбаад жэлэй туршада түрүүшынь баяр ёһолол болобо.

Н. ДАШЕЕВА.
Сэлэнгын район.

МАГАЗИН ТОЛЛОГДОБО

Баунтын районой түб — Багдарин һууринай аэропортын дэргэдэ «Полет» гэһэн шэнэ магазин т о л л о г д о б о. Энэ магазинда эдеэ хоолой продуктнуудһаа эхилээд, ажалшадай үдэр бүриин хэрэглэмжын эд бараан хүрэтэрөө наймаалагдаха юм. Тус магазин ганса летчигууд, вертолетчигууд, аэропортын хүдэлмэрилэгшэдые бэшэ, мүн аян замдаа абаха ба ерэһэн хүн зониие хангаха аргатай.

Шэнээр нээгдэһэн магазиниие Ципиканай «Забайкалзолото» приискын эдеэ хоолой эмхи хангаха болоно. Наймаалагшаарнь З. В. Спирина томилогдонхой.

В. ВАКУЛЕНКО.

СПОРТ

Барилдаан

АРГА ДҮРӨӨРӨӨ БАЯСУУЛБА

Хүүгэдэй спортын һургуулиин һурагшадай дунда дүрэ буляалдаалгын барилдаагаар мүрысөөн хододоо һонирхолтойгоор үнгэргэгдэжэ, сугларагшадые баясуулдаг гэшэ. Дүрэ буляалдаалгын барилдаагаар хүүгэдэй спортын 7-дохи һургуулиин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн энээниие элирхэйлэн гэршэлбэ. Зуу гаран эдир хүбүүд хибэс дээрэ гаража, хабаяа туршаба. ЛВРЗ-гэй спортклубай тренернүүд Цыденжаб Гулгенов, Аркадий Данилов гэгшэдэй һурагшад һайн талаяа харуулаа. Тэдэнэр бэрхэ барилдаашад байһан дээрэһээ баян дүй дүршэлөө эдиршүүлдэ дамжуулан үгэнэ.

Эдир хүбүүдэй түрэлхид олоороо сугларба. Энэнь һайн жэшээ болодог гэшэ. Бэлшар бага хүбүүдэй эхэ эсэгэнь тэдэнэйнгээ хэр зэргэ барилдаашад боложо ябаһыень харахаһаа гадна, өөһэдынгөө заабари зүбшэлөөр туһалхые, дэмжэхые оролдоһон байгаа.

Манай Буряад ороной мэдээжэ барилдаашадай нэгэн, мүнөө Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин (ШВСМ) тренер Мүнхэ Цыдыповай хүбүүн — 18-дахи һургуулиин һурагша Эрдэм Цыдыпов һайнаар барилдажа, саашадаа бүри эршэмтэйгээр, эдэбхитэйгээр һорилго бэлэдхэл хээд байбал, эсэгынгээ хэрсыгаар дабшахо аргатай байһанаа харуулаа. Эрдэни хүдэр шамбай бээтэй. Тэрэ уулзаһан бүхы хүбүүдээ яаха аргагүй булижа гараһан байжа юм. Тэрэ өөрын арга дүрэтэй, бодолтой байһараа сугларагшадые баясуулба.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ Семен Бадашкеев (6-дахи һургуули), Бэлигтэ Ширапжалсанов (9-дэхи), Жаргал Дугаров (6-дахи), Алдар Жамчиков (3-дахи интернат һургуули), Виталий Бартанов, Виталий Лукомский (хоюулаа 6-дахи һургуулиһаа), Саша Доржиев (1-дэхи интернат һургуули), Булад Мадагаев (52-дохи), Илья Серебряков (14-дэхи), хүндэ шэгнүүртэй Сергей Сыремпилов (Сотниково) гэгшэд илажа, хүүгэдэй спортын һургуулиин чемпионнууд болобо.

Энэ мүрысөөн эдир хүбүүдэй һорилго бэлэдхэлэй һайн, муу талые, дутуу дундануудые элирхэйлэн харуулһан байгаа.

В. СЫДЕЕВ.

Футбол

«БУРЯАДАЙ ҮБЭЛЭЙ БӨМБЭГЭ — 90»

«Буряадай үбэлэй бөмбэгэ-90» гэһэн уряа доро футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн бүлэгүүдтэ дүүрэхэ дүтэлжэ байна.

Нэгэдэхи бүлэгтэ «А» класай мастернуудай «Сэлэнгэ» команда конкурсһоо гадуур хабаадабашье, бүхы уулзалгануудаа эдэбхитэй һайнаар үнгэргэнэ. «Торпедо-1» командые тэдэнэр 8:0 тоотойгоор шүүгээ. Энэ бүлэгтэ «Старт» «Теплоприборые» 9:0, хүүгэдэй спортын 6-дахи һургуулиин команда «Теплоприборые» 5:2 тоотойгоор шүүһэн, багшанарай болон технологическа институдуудай студентнэр тоо нээнгүй, тэнсэһэн байгаа.

Хоёрдохи бүлэгтэ ЛВРЗ-гэй спортклубай команда наймадахи уулзалгадаа удаа дараалан илалта туйлаба. Энэ удаада тэдэнэр «Сменые» 4:0, гэр баридаг комбинадай «Байгал» командые 4:1 тоотойгоор шүүгээ.

Харин «Смена» Ивалгын футболистнуудые 6:1 тоотойгоор булиһан байгаа.

• • •

Үшөө футбол тухай. Эдиршүүлэй дунда футболоор бүхэсоюзна мүрысөөн Свердловск хотодо эхилбэ. РСФСР-эй эдиршүүлэй суглуулагдамал командын бүридэлдэ нютагаймнай хоёр хүбүүд наадана. Эдэмнай тренер Сергей Шалышкинай һурган һоридог 42-дохи һургуулиин һурагша Сережа Харченко, 19-дэхи һургуулиин һурагша Алеша Петров гэгшэд юм.

Б. МИРОМАНОВ.

Шатар

ТУЛАЛДААН ЭХИЛБЭ

Зүүн Сибиричн технологическа институдай шатарай клуб соо Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эхилбэ. 63-дахияа үнгэргэгдэжэ эхилһэн наадаанда хотын 40 шатаршад, тэрэ тоодо 4 басагад хабаадалсана. Мүнөө гурбан уулзалга үнгэргэгдөөд байна. Эндэ түрүүшын хоёр наадан ямараар үнгэрөө хаб гээд хаража үзэлтэй ха. Юуб гэхэдэ, наадаанда хабаадалсаһан һурагшад аха нүхэдтэеэ эна мана тулалдажа, бэлэдхэл һайнтай байһанаа харуулба. Жэшээнь, 3-дахи һургуулиин 7-дохи класай һурагша Игорь Мельзинов түрүүшын хоёр наадаанда соёлой институдай студент Олег Ревтов, проектнэ институдай инженер Алексей Цыбикмитов гэгшэдые торгоонгүй диилэжэ, хоёр очко сортоо бэшүүлбэ. Мүн нүгөөдэ — 45-дахи һургуулиин һурагша Иннокентий Попов технологическа институдай студент Владимир Ильин, шэлэй заводой хүдэлмэришэн Прокопий Хетуев гэгшэдые бүдэрүүлбэ.

Соёлой институдай студент Владимир Капитонов 35-дахи, 49-дахи һургуулинуудай һурагшад Ирма Будаева, Александр Азарбаев гэгшэдые шүүһэн байна. ЛВРЗ-гэй бэрилгын инженер Анатолий Раднаев мастерта кандидат Виталий Раднаевые, гэрнүүдые баридаг комбинадай инженер Борис Мельзиновые, спортын 8-дахи һургуулиин шатарай тренер Виктор Шагдыров, Улаан-Үдын автотранспортно предприятиин жолоошон Павел Игнатенко, агропромой хүдэлмэрилэгшэ Түмэн Пурбуев гэгшэдые шүүжэ, мүн лэ хоёр очкотой болобо.

Гурбадахи наадаанай болоходо. мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан шатаршад хоорондоо наадажа, сугларагшадай анхарал татаба.

Л. ГАРМАЕВА,
мүрысөөнэй ахамад судья.

СПОРТЛОТО

1990 оной февралиин 25-да үнгэргэгдэһэн 8-дахи тиражай дүнгүүдые «Союзспортлото» нэгэдэл согсолбо.

«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 2.022.756 билет ороо. Зургаан номер хэншье таабагүй, табан номер (60 карточка) таагшад — 1.524 түхэриг, дүрбэн номер (2.160 карточка) тааһан хүнүүд — 42 түхэриг, гурбан номер (40.400 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 20.259.419 билет ороо. Табан номер (66 карточка) таагшад — 9.350 түхэриг, дүрбэн номер (2.401 карточка) тааһан хүнүүд — 103 түхэриг, гурбан номер (381.495 карточка) таагшад 3 түхэриг абаха.

8-дахи тиражай биледүүдээр, 1989 оной 52-дохи тиражһаа 1990 оной 8-дахи тираж хүрэтэр хабаадаһан 10 тиражай биледүүдээр шүүбэринүүд 1990 оной мартын 17-һоо апрелиин 17 болотор түлэгдэхэ.

9-дэхи тиражай «45-һаа 6-ень тааха» ба «36-һаа 5-ень тааха» Спортлотонуудта» США-да үнгэргэгдэхэ һайн һайхан дура хүсэлэй наадануудые хараха түлөөһэгүй путёвконууд наадагдаха.

(ТАСС).

ТОБШОХОНООР...

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Профсоюзуудай спортын бүлгэмэй Россин соведэй Уралай, Сибиириин ба Алас-Дурна зүгэй зонын үбэлэй мүрысөөн Омск хотодо боложо, 15 область, хизаар болон автономито республикын 300 гаран «спортын хатанай» түлөөлэгшэд хабаадаһан байгаа. Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэр энэ ехэ мүрысөөндэ хабаадахадаа, яһала һайн үрэ дүнгүүдые туйлаба. Наталья Чистякова 400 метрэй урилдаанда мүнгэн медаляар шагнагдаа. Альбина Ленталь 1500 метрэй зайда урилдахадаа, дүрбэдэхи һуурида гараһан байха юм.

БАРИЛДААН. Эдиршүүлэй дунда Монголой Арадай Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөндэ ЛВРЗ-гэй спортклубай командэ хабаадаһан байгаа. М. Н. Ербановай нэрэмжэтэ совхоз-техникумэй һурагша Константин Сизых хоёрдохи һуури эзэлбэ. Тэрэ хибэс дээрэ долоон уулзалгада илажа гараа. Техническэ мэргэжэлэй 6-дахи училищиин һурагша Салан Санжиев бронзо медаляар шагнагдаба.

ҺУР ХАРБАЛГА. «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үбэлэй мүрысөөн Таллинн хотодо болобо. Буряадай республиканска соведэй тренер спортын мастер Маргарита Китаева хоёрдохи һуури эзэлжэ, мүнгэн медаляар шагнагдаһан байгаа.

• • •

Һур харбалгаар эдиршүүлэй дунда городой түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Зүүн Сибириин технологическа институдай хүнгэн атлетикын манеж соо болобо. Улаан-Үдын 49-дэхи һургуулиин һурагшад спортын мастерта кандидадууд Елена Ефремова, Владислав Саганов гэгшэд М-1 упражнениер хёрхо мэргэнээр харбажа, городой чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

ШАТАР. Бүхэсоюзна ехэ мүрысөөн Москва хотодо боложо, 45 командын 155 шатаршад тэрээндэ хабаадаһан байгаа. Технологическа институдай студент Владимир Капитонов, багшанарай институдай студент Эрдэм Пурбуев, хүүгэдэй спортын 8-дахи һургуулиин тренер Тимур Иванов, командын капитан Эдуард Халудоров гэгшэдһээ бүридэһэн Буряадай АССР-эй команда эрхим зургаанай тоодо оробо. Манай командаһаа В. Капитонов яһала һайнаар наадажа, 15-дахи һуури эзэлһэн байха юм. Тиигэжэ тэрэ спортын мастерта кандидадай баллда хүртөө.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Кино, театрнуудта

БУРЯТСКАЯ ФИЛАРМОНИЯ
ДК ЛВРЗ — благотворительный концерт вокально-инструментального ансамбля церкви «ЭККЛЕСИАСТ» (г. Тула) — в 18.

«ДРУЖБА»
СБОРНИК МУЛЬТФИЛЬМОВ — в 9-40, ДЕЖА-ВЮ — в 11, 13-10, 18-30, БЕЙБАРС (2 серии) — в 15-20, 20-40.

«РОДИНА»
МУЛЬТФИЛЬМЫ — в 10, 11-20, ЛЮБИ И ВЕРЬ (2 серии) — в 12-40, 15-30, 18-10, 21.

«ПРОГРЕСС»
Красный зал — ДЕЖА-ВЮ — в 10, 14-20, 16-40, 21, ВЛЮБЛЕННЫЙ МУЖЧИНА — в 12-20, 19. Зеленый зал — КИНГ-КОНГ (2 серии) — в 10, 13-20, 16-30, 19-40.

«ЭРДЭМ»
МАРИЯ, МИРАБЕЛА В ТРАНЗИСТОРИИ — в 9-40, ЛОВУШКА ДЛЯ КОШЕК — в 12-50, 14-20, СТЕКЛЯННЫЙ ЛАБИРИНТ — в 11, 16, 18, 20, 21-50.

«ОКТЯБРЬ»
ОПЕРАЦИЯ «Ы» И ДРУГИЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ШУРИКА — в 9-40, 13-30, 15, ДЕЖА-ВЮ — в 11-20, 16-30, 18-50, 21.

«ВОСТОК»
ВАСИЛИСА ПРЕКРАСНАЯ — в 15-30, В ДЖАЗЕ ТОЛЬКО ДЕВУШКИ — в 17, 19, 21.

«БАЙКАЛ»
ЧЕЛОВЕК С БУЛЬВАРА КАПУЦИНОВ — в 18-30, 20-30.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ, ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор — 2-50-76, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды — 2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства — 2-61-35, агропромышленный — 2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта — 2-69-58; культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63; информации — 2-34-05; переводов — 2-54-93; писем и селькоров — 2-67-81; корректорская — 2-33-61; выпускающие — 2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99, г. Закаменск — 31-61, п. Кырен — 91-9-79 п. Агинское — 3-40-69. Директор издательства — 2-37-32, бухгалтерия — 2-33-77, вахта — 2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана ...нской типографии издательства Бурятской ... ректор 2-40-45 Н-04366. Зак. №